

Nr 39

**Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bevakningsföretag;
given den 22 februari 1974.**

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Konungens frånvaro:

BERTIL

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att kungörelsen (1951: 640) om auktorisation av enskilda bevakningsföretag, som innehåller regler om en frivillig auktorisation, skall ersättas med en lag om bevakningsföretag. Huvudprincipen i förslaget är att alla som yrkesmässigt ägnar sig åt att utföra bevakningsuppgifter åt andra måste vara auktoriserade. Förslaget innehåller även andra bestämmelser som är ägnade att förbättra samhällets insyn i och kontroll över denna verksamhet.

Förslag till

Lag om bevakningsföretag

Härigenom förordnas som följer.

1 § Med bevakningsföretag avses i denna lag den som yrkesmässigt åtager sig att för annans räkning utföra viss bevakningsuppgift. Lagen gäller dock ej statlig eller kommunal myndighet.

2 § Bevakningsföretag får ej bedriva verksamhet som avses i 1 § utan tillstånd enligt denna lag (auktorisering).

3 § Auktorisering får beviljas endast om verksamheten kan antagas bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Vid prövning enligt första stycket skall särskilt beaktas att företaget har en lämplig organisation och planläggning av sin verksamhet.

För auktorisering kräves också att företaget har utsett en person som föreståndare för verksamheten.

4 § All personal hos auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd vid prövning med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i sådant företag. Detsamma gäller föreståndaren för verksamheten samt ledamöter i bevakningsföretags styrelse.

5 § Fråga om auktorisering prövas av länsstyrelsen i det län där företagets ledning har sitt säte.

Länsstyrelsen skall inhämta rikspolisstyrelsens yttrande i ärende om auktorisering.

Har länsstyrelsen och rikspolisstyrelsen skilda uppfattningar i ärendet skall detta underställas Kungl. Maj:t.

6 § Prövning som avses i 4 § göres beträffande den som har hemvist inom Stockholms, Göteborgs, Malmö eller Visby polisdistrikt av polisstyrelsen och i övriga fall av länsstyrelsen i det län där han har hemvist.

Sedan ansökan om prövning gjorts får auktoriserat bevakningsföretag i avbidan på beslut eller besked i ärendet anlita den som ansökningen avser endast för verksamhet i vilken han ej får befattning med något förhållande som har betydelse för rikets säkerhet.

Godkännande enligt 4 § får begränsas till viss tid, när särskilda skäl föreligger.

7 § Den som är godkänd för anställning i bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst (väktare) åtnjuter skydd som avses i 17 kap. 1 § brottsbalken.

8 § Länsstyrelsen utövar tillsyn över auktoriserat bevakningsföretag. Andra myndigheter skall på begäran lämna länsstyrelsen det biträde som behövs för tillsynen.

9 § Auktorisation eller godkännande enligt 4 § kan återkallas, när i denna lag angiven förutsättning för sådant beslut ej längre föreligger eller det i övrigt finns särskild anledning därtill. Därvid äger 5 § och 6 § första stycket motsvarande tillämpning.

10 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 § dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 § Talan mot polisstyrelses beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär.

Talan mot länsstyrelses beslut enligt denna lag föres hos Kungl. Maj:t genom besvär.

12 § Rikspolisstyrelsen meddelar efter samråd med berörda arbetsmarknadsorganisationer och branschorganisationer närmare föreskrifter om utbildningen av väktare samt om väktares uniform och utrustning i övrigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974, då kungörelsen (1951: 640) om auktorisation av enskilda bevakningsföretag skall upphöra att gälla. Har auktorisation eller godkännande för anställning i auktoriserat bevakningsföretag meddelats enligt nämnda kungörelse, skall vid tillämpningen av lagen anses som om auktorisationen eller godkännandet meddelats enligt lagen.

Har Kungl. Maj:t före ikraftträdandet godkänt bolagsordningen för bevakningsföretag, skall anses som om auktorisation meddelats enligt lagen. I sådant fall får ej annan myndighet än Kungl. Maj:t återkalla auktorisationen. Personal som vid ikraftträdandet var anställd hos sådant företag skall anses ha erhållit godkännande enligt 4 § såvitt angår fortsatt anställning hos företaget.

Har bevakningsföretag före ikraftträdandet börjat bedriva verksamhet utan auktorisation, får verksamheten, under förutsättning att ansökan om auktorisation göres före den 1 oktober 1974, bedrivas utan tillstånd till dess ansökningsen slutligt prövats. Avslås ansökningsen, äger auktorisationsmyndigheten, när särskilda skäl föreligger, medge att verksamheten ändå får fortsätta under viss övergångstid.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 februari 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lagstiftning angående bevakningsföretag* och anför.

1 Inledning

Enligt 2 § polisinstruktionen (1972: 511) har polisen till uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Bland dess uppgifter ingår särskilt att förebygga brott, att hindra att den allmänna ordningen och säkerheten störs genom brott eller på annat sätt, att uppdaga brott som hör under allmänt åtal, att vidta de åtgärder som behövs när den allmänna ordningen och säkerheten har kränkts på annat sätt än genom brott samt att i övrigt lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp.

Det har efter hand visat sig att det vid sidan av polisens verksamhet ibland finns ett ytterligare behov av bevakning och kontroll. Detta är framför allt fallet beträffande vissa objekt eller verksamheter som på grund av befarade intrång, tillgrepp eller av andra orsaker bedöms vara i behov av en mer eller mindre kontinuerlig tillsyn eller bevakning. Till följd härav har olika bevakningsföretag bildats med uppgift att yrkesmässigt tillhandahålla framför allt personal men även utrustning för att säkerställa ifrågavarande behov av extra skydd. Som exempel på dessa bevakningsföretags arbetsuppgifter kan nämnas bevakning av fastigheter, byggnadsplatser, anläggningar, båtar osv. samt bevakning och övervakning av kunder i varuhus och affärer.

År 1964 bildades ett statligt aktiebolag, Allmänna Bevaknings AB (ABAB) med uppgift att driva bevakningsrörelse, säkerhets- och kontrolltjänst samt därmed jämförlig verksamhet. Staten är genom Statsföretag AB ensam aktieägare i bolaget.

I bolagsordningen som har godkänts av Kungl. Maj:t anges att bolaget skall svara för att dess personal får erforderlig utbildning och att bevakningsanordningarna håller erforderlig standard. I bolagets styrelse finns representanter för rikspolisstyrelsen (RPS) och krigsmakten.

Det övervägande antalet bevakningsföretag ägs emellertid av enskilda. Sådant enskilt företag kan erhålla särskild auktorisation enligt kungörelsen (1951: 640, ändrad 1961: 7) om auktorisation av enskilda bevakningsföretag (auktorisationskungörelsen). Enligt 2 § första stycket denna kungörelse är en av förutsättningarna för auktorisation att företagets personal efter en prövning i särskild ordning har blivit godkänd med avseende på laglydnad och medborgerlig pålitlighet.

I en skrivelse den 19 september 1969 till Kungl. Maj:t har RPS föreslagit vissa ändringar i auktorisationskungörelsens bestämmelser om sådan prövning.

Skrivelsen har remissbehandlats. Yttranden har inkommit från överbefälhavaren (ÖB), civilförsvarsstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län, Svenska arbetsgivareföreningens (SAF:s) allmänna grupp, Svenska industritjänstemannaförbundet, ABAB, Föreningen Sveriges länspolischefer, Sveriges Industriförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Kooperativa förbundet (KF), Svenska försäkringsbolags riksförbund samt från Svenska brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd. Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttranden från polismyndigheterna i Malmö, Lund och Helsingborg samt från Skånes handelskammare, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har bifogat yttrande från polischefen i Göteborgs polisdistrikt, arbetsgivareföreningen har överlämnat yttranden från tre auktoriserade bevakningsföretag (Vaktbolaget Argus AB, Bevaknings AB Securitas (Securitas) och Sydvalt AB). Den bevakningstekniska nämndens yttrande var åtföljt av kommentarer från Industrins försvarsbyrå.

Under remissbehandlingen framkom vissa ytterligare förslag till ändringar i bestämmelserna om enskilda bevakningsföretag. Mot bakgrund härav framstod det som angeläget att göra en mera allmän översyn av auktorisationskungörelsen.

I början av år 1972 bildades på initiativ av justitiedepartementet en särskild arbetsgrupp med uppgift att företa en sådan översyn. I denna arbetsgrupp ingick representanter för departementet, RPS och försvarsstaben. Arbetsgruppen har i mars 1973 redovisat sina överväganden i en promemoria angående enskilda bevakningsföretag i vilken bl. a. läggs fram förslag om obligatorisk auktorisation som förutsättning för yrkesmässig verksamhet på detta område. Promemorian har remissbehandlats och yttranden har inkommit från RPS, ÖB, civilförsvarsstyrelsen, televerket, statens järnvägar (SJ), näringsfrihetsombudsmannen (NO), länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län, ABAB, Föreningen Sveriges länspolischefer (länspolischefsföreningen), Föreningen Sveriges polismästare (polismästarföreningen), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp (SAF:s allmänna grupp), Svenska brandförsvarsföreningen, Svenska försäkrings-

bolags riksförbund, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Sveriges Industriförbund, KF, Scandinavian Airlines System (SAS), Vaktbolaget Argus AB, Securitas, Sydvak AB, Folkets husföreningarnas riksorganisation, Folkparkernas centralorganisation samt Svenska transportarbetareförbundet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttranden från polisstyrelserna i Stockholms och Huddinge polisdistrikt, länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden från polisstyrelserna i Malmö, Lunds och Eslövs polisdistrikt, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län yttranden från polisstyrelserna i Göteborgs, Mölndals och Kungälv polisdistrikt samt SAF ett yttrande från Industrins försvarsbyrå.

2 Nuvarande ordning

2.1 Gällande auktorisationsbestämmelse m. m.

Enligt auktorisationskungörelsen får länsstyrelse meddela auktorisation åt enskilt företag som yrkesmässigt ombesörjer bevakning (1 §).

Vissa villkor gäller för erhållande av auktorisation. Företagets organisation och planläggningen av verksamheten skall uppfylla de krav som skäligen bör ställas för att bevakningen skall vara effektiv. För verksamheten skall vidare finnas en föreståndare som har godkänts av länsstyrelsen. Slutligen gäller att personal som har anställts hos företaget skall ha prövats med avseende på laglydnad och medborgerlig pålitlighet och därvid godkänts för anställning vid ett auktoriserat bevakningsföretag (2 §).

Prövningen enligt auktorisationskungörelsen gjordes ursprungligen av landsfogden eller i stad, som var undantagen från området för landsfogdens polisverksamhet, samt i Stockholm av poliskammaren. Under förberedelserna inför förstatligandet av polisväsendet tillkom lagen (1964: 323) om fullgörande av vad som åligger landsfogde m. fl. Genom denna lag överflyttades fr. o. m. den 1 januari 1965 de till polisverksamhet hänförliga uppgifter som före förstatligandet hade ankommit på landsfogde resp. poliskammare till dessas motsvarigheter i den nya organisationen. Detta innebär bl. a. att prövningen av personal i bevakningsföretag numera görs av länspolischef resp. polismyndighet. Prövningen skall ske i den ordning som tillämpas vid rekrytering av polispersonal.

Länsstyrelse kan i vissa fall medge undantag från reglerna om prövning av bevakningspersonal. Då omständigheterna föranleder därtill kan sålunda företag få särskilt tillstånd att för tillfälliga uppdrag av visst slag anlita personal som inte har undergått föreskriven prövning. Sådant medgivande kan ges i samband med auktorisation (2 § tredje stycket) eller därefter på särskild ansökan (4 § första stycket).

Ansökan om auktorisation skall göras skriftligen hos länsstyrelsen i det län där företagets ledning har sitt säte (3 §). Vid ansökningshandlingen skall fogas en förteckning över den personal som är anställd hos företaget samt de övriga handlingar sökanden vill åberopa som stöd eller bevis för att företaget uppfyller villkoren för auktorisation.

Ett bevakningsföretag som beviljats auktorisation får i fortsättningen anställa bara personal som har godkänts i tidigare nämnd ordning (4 § första stycket).

Prövningen av personal för anställning i auktoriserat bevakningsföretag skall slutföras inom två veckor, om inte särskilda skäl föranleder annat. Muntligt besked om utgången av prövningen skall på begäran genast lämnas till sökanden (4 § andra stycket).

Om ett auktoriserat bevakningsföretag inte längre uppfyller villkoren för auktorisation kan länsstyrelsen återkalla auktorisationen (4 § tredje stycket).

På varje länsstyrelse skall finnas tillgänglig en förteckning över samtliga auktoriserade bevakningsföretag i riket och deras verksamhetsområden. I auktorisationskungörelsen föreskrivs därför att den länsstyrelse som har meddelat auktorisation utan dröjsmål skall lämna övriga länsstyrelser erforderliga uppgifter för sådan förteckning (5 §).

Som tidigare har nämnts skall prövning av personal i bevakningsföretag ske i den ordning som tillämpas vid rekrytering av polispersonal. Enligt 80 § polisinstruktionen (1972: 511) är RPS rekryteringsmyndighet för polisväsendet. Enligt 86 § samma instruktion ankommer det på RPS att meddela föreskrifter om behörighet för antagning bl. a. till polisaspirant eller därmed jämförlig extra polisman. Som kompetensvillkor gäller bl. a. att sökanden skall ha sådan medborgerlig inställning att han kan antas alltid tillförlitligen fullgöra sin tjänsteplikt och att han skall vara känd för ordentligt levnadssätt och pålitlighet.

RPS skall alltså i egenskap av rekryteringsmyndighet för polisväsendet pröva sökandens kvalifikationer. Detta sker genom att upplysningar inhämtas på olika sätt, bl. a. genom kontroll huruvida uppgifter om sökanden finns i polisens register, såväl de allmänna registren som det särskilda register som förs vid säkerhetsavdelningen inom RPS.

Inhämtande av upplysningar ur polisregister beträffande den som innehar eller avses tillträda tjänst som är av betydelse för rikets säkerhet kallas personalkontroll. Förfarandet vid sådan kontroll regleras i personalkontrollkungörelsen (1969: 446). Personalkontroll får som regel ske endast i fråga om tjänst som av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet har bedömts vara av betydelse för rikets säkerhet (4 §). Om tjänsten anses vara av synnerlig sådan betydelse placeras den i skyddsklass 1, annars i skyddsklass 2. Framställning om utlämnande av uppgifter för personalkontroll skall göras hos RPS (7 §).

Varje uppgift som är tillgänglig i polisregister får lämnas ut beträffande den som innchar eller skall tillträda tjänst i skyddsklass 1 (8 §). Beträffande den som innehar eller avses skola tillträda tjänst i skyddsklass 2 får RPS däremot lämna ut uppgifter endast i fall då den undersökte har dömts eller är misstänkt för vissa mot rikets säkerhet riktade handlingar eller kan befaras vara beredd att delta i sådan handling.

Om tjänst i skyddsklass 2 är förenad med bevakningsuppgift eller med visst förmögenhetsansvar får RPS dock lämna ut vissa ytterligare uppgifter ur polisregister (10 §). Det gäller här framför allt uppgifter om domar avseende vissa brott enligt brottsbalken samt enligt varusmuglings-, trafikbrotts- och narkotikalagstiftningen. RPS:s prövning av fråga om utlämnande av uppgift ur polisregister för personalkontroll skall ske i plenum (11 § första stycket). Om frågan avser utlämnande av uppgift enligt 10 § eller om det är uppenbart att uppgift inte skall lämnas ut i fall som avses i 8 eller 9 § får dock rikspolischefen ensam besluta i ärendet (11 § 4 st.).

Fråga om antagning av personal eller tillsättning av tjänst inom polisväsendet avgörs av RPS i plenum, om det i polisregister finns sådan uppgift angående den som ärendet rör att en fråga om utlämnande av uppgiften till annan myndighet enligt 11 § första stycket skulle ha avgjorts i denna ordning.

Myndighet som hos RPS har begärt personalkontroll är skyldig att underrätta den som framställningen avser om detta förhållande, om inte Kungl. Maj:t har medgett undantag (19 §).

Myndighets beslut i ärende som har föranlett personalkontroll skall tillställas RPS. De handlingar som myndigheten har mottagit från RPS i ärendet skall snarast återställas till styrelsen sedan myndigheten fattat sitt beslut (23 §).

Den personal i ett bevakningsföretag som är sysselsatt med den rent praktiska verksamheten betecknas i regel som väktare. Det finns f. n. inga författningsföreskrifter angående väktares uniformering, beväpning eller utrustning i övrigt. Detsamma gäller frågan om väktares utbildning.

Av allmänna ordningsstadgan (1956: 617) framgår att ordningshållningen vid offentliga tillställningar kan anförtros särskilt förordnade ordningsvakter. Sådana vakter anlitas också i stor utsträckning vid olika tillfälliga evenemang eller för mera regelbunden tjänstgöring vid festplatser, restauranger, kaféer m. m. Bestämmelser om förordnande av ordningsvakt finns i 90 § polisinstruktionen. Det är inte ovanligt att väktare förordnas som ordningsvakt.

Enligt 74 § polisinstruktionen kan RPS meddela föreskrifter om skyldighet för ordningsvakt att inncha och under tjänstgöring vara iförd tjänstedräkt samt att vara försedd med tjänstetecken och beväpning. Med stöd av detta bemyndigande har RPS också utfärdat vissa föreskrifter om ordningsvaktens uniformering och utrustning.

RPS har vidare utfärdat föreskrifter om utbildning för sådana ordningsvakter som anlitas för ordningshållning vid offentliga tillställningar o. d. Polisväsendet svarar för denna utbildning som f. n. omfattar sexton timmar. Kursdeltagarna får ingen ersättning från statsverket för förlorad arbetsförtjänst under utbildningen eller för kostnader för resor, kost eller logi.

En väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag har i denna egenskap inte några särskilda befogenheter i fråga om möjligheten att ingripa mot andra personer eller att använda våld för att genomföra i arbetsuppgifterna ingående åtgärder. En ordningsvakt har däremot en del sådana befogenheter. Om annat inte framgår av förordnandet får han sålunda i vissa fall tillgripa våld för att verkställa tjänsteåtgärd. Han får under samma förutsättning också tillfälligt omhänderta bl. a. den som uppträder ordningsstörande. Väktare utan ordningsvaktsförordnande har däremot endast den rätt som enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken tillkommer envar, nämligen att gripa bl. a. den som ertappas på bar gärning eller flyende fot när det är fråga om brott som kan straffas med fängelse.

2.2 Bevakningsföretagen

I Sverige finns f. n. något över 100 auktoriserade bevakningsföretag. Ungefär hälften av dessa sysselsätter mer än 25 anställda. De två största företagen är Securitas och ABAB, vilka tillsammans svarar för omkring 75 % av marknaden. Övriga företag är förhållandevis små och har mestadels ett lokalt begränsat verksamhetsområde.

Securitas, som är privatägt, har omkring 5 000 hel- och deltidsanställda. Utöver bevakningsverksamheten bedriver företaget tillverkning och utveckling av olika hjälpmedel för bevakningsuppgifter t. ex. TV-kameror, olika automatiska larmsystem, automatiska personkontroller m. m. Securitas utbildar sin personal vid en egen intern utbildning. Företaget bedriver landsomfattande verksamhet.

ABAB bildades, som tidigare nämnts, år 1964. Staten är ensam aktieägare i bolaget. I bolagsordningen, som har godkänts av Kungl. Maj:t, anges att bolaget skall svara för att dess personal får erforderlig utbildning och att bevakningsanordningarna håller erforderlig standard. ABAB har i dag drygt 700 fast anställda. Tidigare åtog sig ABAB bevakning endast på uppdrag av olika statliga myndigheter och företag men numera omfattar företags kundkrets även enskilda. ABAB är etablerat i Stockholm, Göteborg och Malmö. Företagets omsättning år 1972 uppgick till 37,8 miljoner kronor. ABAB har rätt att själv företa personkontroll av sin personal (3 § personalkontrollkungörelsen).

Det finns inga säkra uppgifter om antalet företag som bedriver bevak-

ningsverksamhet utan att vara auktoriserade. Arbetsgruppen har emellertid för sin del beräknat antalet sådana företag till ca 100. Beräkningar i andra sammanhang har gett liknande resultat.

3 RPS:s framställning

Som tidigare har nämnts har RPS i skrivelse den 19 september 1969 föreslagit vissa ändringar i auktorisationskungörelsen.

Till en början föreslås att den prövning av personal i bevakningsföretag som enligt auktorisationskungörelsen ankommer på landsfogde eller poliskammare i stället skall verkställas "av länspolischefen eller såvitt avser Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt ävensom Gotlands län av i 41 § andra stycket och 46 § tredje stycket polisinstruktionen nämnda polischefer". Förslaget är i denna del inte närmare motiverat men ändringen torde vara betingad enbart av de tidigare omtalade organisatoriska förändringar som genomfördes i samband med förstatligandet av polisväsendet.

I skrivelsen behandlas vidare frågan hur föreskrifterna i auktorisationskungörelsen om prövningen av personal i bevakningsföretag skall anknytas till reglerna i personalkontrollkungörelsen. RPS föreslår att anställning hos bevakningsföretag jämföras med tjänst i skyddsklass 2 och att prövningen med avseende på medborgerlig pålitlighet skall verkställas enligt de regler som gäller för personalkontroll för denna skyddsklass. En sådan ordning kan nås om auktorisationskungörelsens föreskrift att prövningen av personal skall ske "i den ordning, som tillämpas vid rekrytering av polispersonal" byts ut mot en bestämmelse som innebär att prövningen i fråga om medborgerlig pålitlighet skall verkställas på sätt som anges i 7 och 9 §§ personalkontrollkungörelsen.

Av skrivelsen framgår att vederbörande polischef för den del av prövningen som avser laglydnaden liksom hittills även skall inhämta uppgifter ur allmänna polisiära register.

I RPS:s skrivelse påpekas i fortsättningen att vissa bevakningsföretag eller delar av sådana företag sysslar med verksamhet som inte berör sekretesskyddade objekt eller informationer. Som exempel nämns bevakningsföretag som i sin verksamhet är helt inriktade på uppdrag som gäller övervakning av kunder och personal hos olika affärsföretag och som inte har någon beröring med sekretesskyddade förhållanden. Personalen hos sådana auktoriserade bevakningsföretag och andra med liknande karaktär synes enligt styrelsens mening inte behöva bli föremål för prövning av medborgerlig pålitlighet medan däremot kravet på laglydnad och allmän lämplighet i övrigt kvarstår.

Inom en del auktoriserade bevakningsföretag finns det enligt skrivelsen också vissa personalkategorier med arbetsuppgifter som inte är av bevakningsnatur och som inte heller i övrigt är av betydelse ur sekretess-

synpunkt. Som exempel nämns fastighets- och intendenturpersonal med verksamhet enbart inom själva bevakningsföretaget. Enligt RPS:s uppfattning synes det vid sådant förhållande kunna få ankomma på länsstyrelserna att avgöra om prövning skall behöva ske av dylika personer, även i fall då det är fråga om mera varaktiga anställningsförhållanden.

Vissa företag har olika bevaknings- och ordningshållningsuppgifter som berör såväl sekretesskyddade som inte sekretesskyddade förhållanden. Mot bakgrund av detta förhållande konstateras vidare i RPS:s skrivelse att man från företagarkåll framhållit att det därvidlag inte torde finnas förutsättningar för några klara gränsdragningar samt att man inte ens inom de större företagen anser sig ha möjlighet att disponera personalen på sådant sätt att vissa av de anställda kan få enbart arbetsuppgifter som inte har någon beröring med sekretesskyddade förhållanden.

I skrivelsen påpekas emellertid att polischefernas prövning av både laglydnad och medborgerlig pålitlighet medför besvärande tidsförluster vid nyanställning av personal inom auktoriserade bevakningsföretag. Det tilläggs vidare att det även från andra synpunkter inte torde finnas anledning att låta den kontrollerande verksamheten, med avseende på annat än laglydnad, innefatta områden där uppenbarligen inga säkerhetsskyddsintressen kan åberopas.

RPS föreslår i anslutning till det anförda att länsstyrelses rätt att medge undantag från reglerna om prövning av personal i bevakningsföretag skall utvidgas. Sålunda bör det öppnas möjlighet att ge tillstånd att för bevakningsuppdrag som inte berör sekretesskyddade förhållanden anlita personal som har underkastats enbart laglydnadsprövning. Vidare bör tillstånd kunna meddelas som innebär att man för tillfälliga bevakningsuppdrag eller uppdrag som inte är av bevakningsnatur får anlita personal som inte har underkastats någon som helst prövning från det allmännas sida.

4 Remissyttranden över RPS:s skrivelse

De i RPS:s skrivelse framlagda ändringsförslagen godtas i stort av alla remissinstanser. Vissa enskildheter i förslagen kritiserar emellertid i några remissyttranden.

Dessutom har under remissbehandlingen framkommit kritik mot andra bestämmelser i auktorisationskungörelsen än de som berörs i RPS:s skrivelse.

I några remissyttranden behandlas frågan om behovet av en obligatorisk auktorisation som villkor för rätten att driva företag som utför bevakning av annans egendom.

Svenska brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd framhåller att det finns ett stort antal bevakningsföretag som inte har auktorisation och som inte heller har för avsikt att skaffa sig sådan. Bl. a. lätt-

heten att etablera sådana företag har medfört att intrång i värdefulla anläggningar och utövande av annan brottslig verksamhet har kunnat ske med bevakningsnamnet som täckmantel. Den sanering av bevakningsbranschen som eftersträvades genom auktorisationskungörelsen har sålunda inte uppnåtts. Nämnden förordar en utredning som syftar till att alla företag som utför bevakning och därigenom får ansvar för annans egendom måste ha auktorisation av statlig myndighet. Även *Vaktbolaget Argus AB* anser det önskvärt att auktorisationskungörelsen utformas så att auktorisation blir obligatorisk.

Securitas är också inne på tanken att göra auktorisation obligatorisk.

Sydvakt AB ifrågasätter om auktorisationskungörelsen är tillämplig på bevakningsföretag som har sin verksamhet inriktad enbart på butikskontroll.

Svenska brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd konstaterar att auktorisationskungörelsen avser endast en engångskontroll av bevakningsföretag. Detta kan medföra nackdelar. I yttrandet pekas på att det i olika författningar i andra sammanhang har föreskrivits fortlöpande prövning och kontroll, bestående i att tillstånd till viss verksamhet skall ges endast för viss tid eller att kontroll från det allmännas sida skall ske vid vissa tider. Exempel på sådana regler finns i lagstiftningen beträffande vapen, explosiva varor, handel med skrot.

För att genom auktorisationsförfarandet uppnå en eftersträvad kontinuerlig trygghet föreslår nämnden att det övervägs att införa nya bestämmelser som innebär att en periodisk prövning och kontroll av förutsättningarna för auktorisation kommer till stånd genom den myndighet som meddelat auktorisationen.

Industrins försvarshyrå anser att periodisk kontroll av företagen bör göras av den länsstyrelse som meddelat auktorisationen. Det framhålls att länsstyrelserna i andra sammanhang har hand om kontroll av sekretessbelagd planläggning. Vidare påpekas att ansvaret för sekretess- och säkerhetsfrågor vid auktorisation och efterföljande kontroller bör skötas av en och samma myndighet.

Förslaget att slopa kravet på prövning i fråga om medborgerlig pålitlighet hos personal som anlitas för bevakningsuppdrag som inte berör sekretesskyddade förhållanden godtas överlag i princip. I fråga om hur grundsdragningen skall ske framförs emellertid kritik från flera håll.

Länsstyrelsen i Malmöhus län konstaterar till en början att förslaget innebär en klart motiverad förenkling beträffande bevakningsföretag, som endast utför butiksbevakning. I fråga om sådana bevakningsföretag vilkas verksamhet berör även sekretesskyddade områden uppkommer däremot vissa svårigheter. På vaktbolagens kontor förekommer nämligen i allmänhet nycklar, kartor m. m. till lokaler som kan vara av betydelse från säkerhetssynpunkt. Okontrollerad personal bör enligt länssty-

relsen inte få tillgång till dessa kontor. Man kan inte heller utesluta att ett företag som har såväl kontrollerad som okontrollerad personal kommer att anlita okontrollerad personal för bevakningsuppdrag avseende från säkerhetssynpunkt känsliga områden. Länsstyrelsen anser därför att auktorisation bör vara anknuten till de tillämnade bevakningsobjekten. Bevakningsföretag med tillstånd att utföra bevakning av sekretesskyddade objekt bör sålunda enligt länsstyrelsen vara skyldiga att pröva all personal med avseende på såväl laglydnad som medborgerlig pålitlighet, medan personal vid övriga bevakningsföretag endast behöver prövas i fråga om laglydnad.

Samma synpunkter förs fram av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som dessutom pekar på att det för ett företag som bedriver såväl bevakning av sekretesskyddade objekt som annan bevakning kan uppkomma svårigheter att avgöra gränssfall.

Nackdelarna med att inom ett bevakningsföretag ha bevakningspersonal av två kategorier framhålls även av *polismyndigheten i Göteborg* som pekar på risken för att personal, som inte har prövats i fråga om medborgerlig pålitlighet, genom misstag eller annorledes tas i anspråk för bevakning av sekretesskyddade objekt. *Polismyndigheten i Malmö* anser att ansvaret för att ordning i detta avseende iakttas inte bör överlåtas på enskilda företag.

Även *Securitas* påpekar i sitt yttrande att det i praktiken många gånger ställer sig svårt för ett enskilt bevakningsföretag att fördela personalens arbete så att endast vissa speciellt prövade personer kommenderas till särskilda sekretesskyddade objekt. Enligt yttrandet saknar dessutom det enskilda bevakningsföretaget många gånger kännedom om de speciella sekretesskyddade förhållandena. Trots det anförda är *Securitas*företagen beredda att tillstyrka förslaget om en differentierad prövning.

ABAB delar uppfattningen att behov av prövning i fråga om personalens medborgerliga pålitlighet inte synes föreligga för bevakningsuppgifter som inte har beröring med sekretesskyddade förhållanden. *ABAB* gör emellertid den reservationen att man i det aktuella företags organisation kan särskilja den personal som avses för dessa uppgifter från övrig personal som har eller beräknas komma att få beröring med sekretesskyddade förhållanden. För *ABAB*:s egen del kan sådant särskiljande inte ske med hänsyn till bolagets stora engagemang inom totalförsvarsområdet. Personalen i företaget behöver sålunda fritt kunna disponeras framför allt vid sjukdom, semester, behov av akuta insatser etc. *ABAB* saknar underlag för att rätt bedöma övriga bevakningsföretags möjligheter härvidlag. Det synes emellertid sannolikt att bevakningsföretag i allt större utsträckning tar upp andra servicefunktioner antingen i kombination med bevakning eller som separata aktiviteter och att man där kan få fram klara gränsdragningar i förhållande till verksamheter som har beröring med sekretesskyddade förhållanden. Det synes därför enligt

ABAB:s uppfattning lämpligt att man som föreslagits ger möjlighet till att anpassa kontrollen av berörda personalgrupper i förhållande till den avsedda arbetsuppgiften. *Länspolischefsföreningen* framhåller att det inom ett bevakningsföretag kan uppkomma behov av att anlita exempelvis butikskontrollanter för andra bevakningsuppgifter. Företagen kan vidare ändra inriktningen av sin verksamhet. Bl. a. av dessa skäl anser föreningen det önskvärt att bestämmelsen får en mera restriktiv utformning så att undantag från prövning av medborgerlig pålitlighet endast kan ifrågakomma beträffande företag som uteslutande utövar butikskontroll. I konsekvens därmed bör stadgas skyldighet att i auktorisationsbeslutet uttryckligen ange om företagets verksamhet uteslutande eller delvis skall utgöras av butikskontroll.

ÖB anser att förslaget om att bevakningsföretag får tillfälliga uppdrag eller uppdrag som inte är av bevakningsnatur skall kunna få tillstånd att anlita personal som inte undergått prövning inte är godtagbart. Den av RPS föreslagna formuleringen medger i praktiken möjlighet att för tillfälliga bevakningsuppdrag, som även berör sekretesskyddade förhållanden, anlita personal utan någon prövning alls. Åtminstone bör i sådana fall krävas godkännande vad avser laglydnad. *ÖB* godtar däremot förslaget om slopande av personalprövningen i fråga om personal som avses för uppdrag, som inte är av bevakningsnatur. Även här bör dock en förutsättning vara att det gäller personal som inte får kontakt med sekretesskyddade förhållanden, t. ex. hemliga förteckningar över bevakningsföremål.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län motsätter sig att generellt tillstånd skall kunna ges att anlita personal som inte har underkastats prövning av något slag. Enligt länsstyrelsens uppfattning saknas anledning att meddela sådant tillstånd om auktorisationen av bevakningsföretag skall tjäna avsett syfte. Länsstyrelsen anser vidare att tillstånd att för tillfälliga uppdrag av visst slag anlita oprövad personal inte bör kunna ges generellt utan endast i särskilda fall för visst tillfälligt uppdrag.

Föreningen Sveriges länspolischefer pekar på risken att även sådana anställda — fastighets-, kontors- och städningspersonal — som inte har bevakningsuppdrag kommer i kontakt med i vaktbolagens lokaler förvarade nycklar, koder, kartskitser m. m. som berör företag eller lokaler som är betydelsefulla från säkerhetssynpunkt. Undantag för dessa personalkategorier i fråga om personalprövningen bör därför inte ifrågakomma beträffande bevakningsföretag, som kan komma att åta sig uppdrag som berör sekretesskyddade förhållanden.

Sveriges Industriförbund anför att RPS:s förslag kan medföra vissa gränsdragningsproblem men anser att avgörande skäl likväl talar för förslaget.

KF anser att all personal som anlitas av auktoriserat bevakningsföretag skall underkastas laglydnadsprövning. Förbundet pekar särskilt på de krav som ställs på personalen i sådan verksamhet vid ingripanden i sam-

band med övervakning inom detaljhandels område. Inom bevakningsföretag är det vidare ofrånkomligt att uppgifter och handlingar avseende för tillgrepp gripna personer förvaras. Risker att denna känsliga information skall utnyttjas eller utlämnas på ett felaktigt sätt, kanske t. o. m. med brottsliga motiv, är betydligt större om inte all hos bevakningsföretagen anställd personal har genomgått laglydnadsprövning. Det torde inte heller vara möjligt för bevakningsföretagen att genom organisatoriska lösningar disponera personalen så att garantier kan ges att vissa anställda inte har tillgång till nämnda uppgifter.

Brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd framhåller att oprövad personal inte ens tillfälligt bör kunna anlitas för bevakningsuppdrag som berör sekretesskyddade objekt eller förhållanden. Detta krav bör gälla oavsett fråga är om sekretess som berör rikets eller det allmännas säkerhet eller enbart företagshemligheter.

Förslaget att den personalprövning som f. n. åvilar landsfogde eller poliskammare skall ankomma på länspolischef eller i vissa fall polischef godtas i regel av remissinstanserna.

I flera yttranden framförs klagomål över den långa tid som går åt för personalprövningen. *Skånes Handelskammare* understryker det angelägna i att prövningen sker med betydligt större skyndsamhet än vad fallet är idag. *De tre bevakningsföretag*, som har yttrat sig, begär liksom *Svenska brandförsvarsföreningens tekniska nämnd* att prövningen skall ske inom två veckor och att nu gällande undantag från denna regel, "om ej särskilt skäl föranleder annat", slopas.

Industriförbundet framhåller att det vid nyanställning av personal vid åtskilliga tillfällen uppstår mycket besvärande tidsförluster, som inte sällan rentav har lett till bortfall av anställningssökande. Förbundet pekar också på den olikhet som råder mellan ABAB, som har medgetts rätt att själv företa personalkontroll, och de auktoriserade enskilda bevakningsföretagen, som saknar sådan rätt. Denna skillnad medför ett snabbare handlägningsförfarande för detta bolag än för motsvarande privata företag. Detta är ett avsteg från principen om konkurrens om arbetskraften på lika villkor och man bör snarast undersöka möjligheten att eliminera denna olikhet i behandlingen av bevakningsföretagen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län tar upp frågan om den aktuella prövningen också bör innefatta en bedömning av vederbörandes lämplighet för de avsedda uppgifterna. Länsstyrelsen påpekar att RPS i sin skrivelse har utgått från att man av bevakningspersonal bör kräva, utom laglydnad och medborgerlig pålitlighet, allmän lämplighet. Länsstyrelsen finner det naturligt att prövningen omfattar också lämplighetskravet och föreslår att för tydlighets skull en föreskrift därom tas in i kungörelsen.

Även *Föreningen Sveriges länspolischefer* påpekar att auktorisationskungörelsens ordalydelse inte ger stöd för att vid prövning av bevak-

ningspersonal beakta andra omständigheter än laglydnad och medborgerlig pålitlighet. Detta har enligt föreningen känts som en brist för de myndigheter som har att verkställa ifrågavarande prövning. Visserligen beaktas väl i någon mån även allmän lämplighet, men någon laglig grund för att vägra godkänna en väktare till följd av bristande lämplighet synes enligt föreningen icke föreligga. Det torde dock förekomma i enstaka fall att beslut har fattats om att ej godkänna en person på grund av uppenbarligen bristande lämplighet. Föreningen hemställer om att författningen ändras så att möjlighet öppnas att vägra godkännande även på grund av bristande lämplighet för uppgifter som väktare.

Såväl *Svenska brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd* som de *tre bevakningsföretag* som yttrat sig över RPS:s skrivelse föreslår att bestämmelser utfärdas om utbildning av personalen inom de auktoriserade bevakningsföretagen. Nämnden framhåller särskilt att den bildades år 1951 bl. a. för att möjliggöra speciellt godkännande och fortlöpande kontroll av sådana auktoriserade bevakningsföretag som önskar utföra särskilt kvalificerad bevakning. Därvid ställer man upp krav bl. a. på utbildning av väktare enligt av nämnden fastställda riktlinjer.

5 Arbetsgruppens rapport

5.1 Frågan om obligatorisk auktorisation

Arbetsgruppen påpekar inledningsvis att polisväsendet inte har möjligheter att alltid tillhandahålla bevakning i den omfattning som svarar mot behovet i dagens samhälle. Detta innebär att det ankommer på allmänheten — i viss grad gäller detta enskilda men framför allt företag — att själv till en del ordna skydd i form av bevakning av exempelvis byggnader, anläggningar och arbetsplatser. Det finns enligt arbetsgruppens uppfattning inte anledning att räkna med någon minskning i fråga om behovet av sådan särskild bevakning. Det torde mot bakgrund härav vara berättigat att det allmänna i görligaste mån tar på sig ett visst ansvar för att sådan bevakningsverksamhet kan tillhandahållas allmänheten och att standarden på de bevakningsföretag som ställer sina tjänster till förfogande är betryggande. Riskerna för att den som tvingas vända sig till ett bevakningsföretag skall tillhandahållas en ineffektiv bevakning eller t. o. m. bli utsatt för brottsliga gärningar från bevakningsföretagets eller dess personals sida bör sålunda om möjligt undanröjas. Det kan naturligtvis sägas att det redan nu står envar fritt att vända sig till ett bevakningsföretag som är auktoriserat och som alltså är underkastat kontroll från det allmännas sida. Med detta kan man emellertid enligt arbetsgruppens mening inte låta sig nöja. Även de som av skilda anledningar vänder sig till andra företag bör ha ett berättigat krav på att slippa bli illa behandlade.

Arbetsgruppen, som har visat på några fall vilka belyser behovet av

en vidgad kontroll av bevakningsföretagen, har inte funnit det möjligt att skaffa in underlag för en samlad redovisning av de fall då missbruk av bevakningsverksamheten som sådan eller brottslighet i annat fall har förekommit i samband med utövande av bevakningsverksamhet i icke auktoriserad form. Arbetsgruppen påpekar därvid att svårigheten inte har legat i det förhållandet att det saknats sådana exempel utan snarast hänger samman med att den statistik som finns inte är systematiserad i sådan form att uppgifterna har kunnat tas fram ur den. Arbetsgruppen har i stället försökt få fram uppgifter genom underhandsförfrågningar. Även om det därvid har nämnts exempel på allvarliga missförhållanden i enskilda fall har det emellertid inte varit möjligt att få fram en samlad bild av läget, som ger underlag för ett säkert omdöme av de icke auktoriserade bevakningsföretagens verksamhet.

Av de exempel som kommit till arbetsgruppens kännedom framgår emellertid att vaktpersonal i icke-auktoriserade företag ibland har gjort sig skyldiga till stölder av egendom som de haft att bevaka. Även annan brottslighet, t. ex. i form av obehörigt utövande av våld har förekommit.

Rätten att driva bevakningsföretag utan auktorisation kan enligt vad arbetsgruppen anför medföra förskjutningar från konkurrenssynpunkt på bevakningsmarknaden. De icke-auktoriserade företagen kan sålunda anställa personal som inte skulle fylla måttet vid den i kungörelsen föreskrivna prövningen. Sådan personal, som alltså måste anses mindre kvalificerad, får av naturliga skäl i många fall nöja sig med sämre löneförhållanden än den personal som har förutsättningar att bli godkänd för anställning i ett auktoriserat företag. Att lönekostnaderna sålunda oftast blir lägre för det icke-auktoriserade företaget innebär att detta kan erbjuda sina tjänster till ett billigare pris än de företag som endast anställer kvalificerad personal.

Enligt arbetsgruppens mening medför den fria etableringsrätten även av ett annat skäl en nackdel i konkurrenshänseende för de auktoriserade företagen. Sålunda kan prövningen av personal, som skall anställas i ett auktoriserat bevakningsföretag, ibland dra ut på tiden. Olägenheten med denna ibland ganska betydande tidsförlust minskas visserligen genom möjligheterna för företaget att få tillstånd att för tillfälliga uppdrag av visst slag anlita icke prövad personal. Trots detta kan emellertid detta förhållande ibland innebära en besvärande belastning för de auktoriserade bevakningsföretagen i deras konkurrens med de icke-auktoriserade företagen, både vad avser förhållandet till potentiella uppdragsgivare när det gäller möjligheten att kunna erbjuda sina tjänster med så kort varsel som möjligt och vad avser förhållandet till den som söker anställning i ett bevakningsföretag.

Att undanröja dessa skillnader i konkurrensavseende mellan auktoriserade och icke-auktoriserade enskilda bevakningsföretag torde enligt arbetsgruppens mening vara en angelägen uppgift inte minst med hän-

syn till att ett bibehållande av de icke-auktoriserade företagens fördelar i detta avseende ökar risken för en sänkning eller i vart fall bidrar till att hindra en höjning av den allmänna standarden inom bevakningsbranschen.

Mot bakgrund av anförda synpunkter anser arbetsgruppen att övervägande skäl talar för att samhället bör ta på sig ett ökat ansvar för all bevakningsverksamhet genom att den nuvarande kontrollen över de enskilda bevakningsföretagen utökas till att avse samtliga företag. Detta innebär att man inför ett obligatoriskt krav på auktorisation som förutsättning för rätten att driva sådan verksamhet som det här är fråga om.

Arbetsgruppen konstaterar i anslutning till detta ställningstagande att en sådan ordning otvivelaktigt medför ökade arbetsuppgifter för det allmänna. Omfattningen av detta merarbete torde emellertid inte vara alltför betydande och får enligt arbetsgruppens mening vägas mot de vinster från brottsförebyggande och andra synpunkter som en obligatorisk auktorisation medför.

Ett obligatoriskt auktorisationstvång torde emellertid även innebära att de icke-auktoriserade företag som nu finns både får ökade skyldigheter och i vissa fall kostnadsökningar.

Enligt arbetsgruppens uppfattning finns det dock inte anledning tro att de seriösa företagen bland dem skulle ha svårigheter att uppfylla de krav som gäller för att kunna skaffa sig auktorisation eller att de eljest skulle ha bärande skäl att motsätta sig en ordning med obligatorisk auktorisation.

Arbetsgruppen föreslår alltså att auktorisation blir obligatorisk för enskilda bevakningsföretag.

Ett genomförande av detta förslag innebär i och för sig ett ingrepp på näringsfrihetens område. Reglerna härom bör därför enligt arbetsgruppen tas in i en lag.

5.2 Vilken myndighet skall meddela auktorisation?

Länsstyrelsen är i dag auktorisationsmyndighet för de enskilda bevakningsföretagen. Det är därvid fråga om länsstyrelsen i det län inom vilket företagets ledning har sitt säte.

Den geografiska spridningen av de auktoriserade enskilda bevakningsföretagen är av naturliga skäl mycket ojämn. Auktoriserade företag finns f. n. i relativt stort antal i vissa län medan det i flertalet län endast finns ett fåtal sådana företag. Sålunda redovisar 18 län endast tre eller färre auktoriserade företag.

En naturlig följd av dessa förhållanden är enligt arbetsgruppens mening att länsstyrelsen i län där endast ett obetydligt antal bevakningsföretag finns inte kan samla en sådan erfarenhet av hithörande frågor som torde utgöra en förutsättning för en över hela landet likformig tillämpning av bestämmelserna om auktorisation. Arbetsgruppen säger sig vi-

dare ha kunnat konstatera att det i vissa avseenden därtill även råder olika uppfattningar i fråga om tolkningen av bestämmelserna i auktorisationskungörelsen.

Mot bakgrund av dessa förhållanden har arbetsgruppen funnit anledning att ta upp frågan om den aktuella prövningen i stället bör anförtros åt en central myndighet. Arbetsgruppen konstaterar därvid att betydelsen av en likformig tillämpning på detta område blir än mer påtaglig om förslaget angående en obligatorisk auktorisation genomförs.

Övervägande skäl talar enligt arbetsgruppens mening för att det centrala polisorganet, RPS, bör anförtros beslutanderätten i auktorisationsfrågor och den därmed naturligt förenade rätten att utöva kontroll över att auktoriserade bevakningsföretag alltjämt uppfyller de krav som utgör villkor för auktorisation. En sådan ordning skulle inte bara tillgödose kravet på en likformig behandling av ifrågavarande ärenden. RPS:s uppgifter inom totalförsvaret ger därtill styrelsen en speciell möjlighet att i handläggningen av dessa frågor ta behörig hänsyn till säkerhetssynpunkter i olika sammanhang. Det bör vidare vara en stor fördel att i detta sammanhang kunna dra nytta av RPS:s centrala överblick över och erfarenhet av arbetet med säkerhetsskydd.

Arbetsgruppen föreslår mot bakgrund av anförda synpunkter att RPS blir auktorisationsmyndighet för de enskilda bevakningsföretagen.

5.3 Auktorisationsbestämmelsernas tillämpningsområde

Arbetsgruppen konstaterar att det i olika sammanhang har ifrågasatts om auktorisationsbestämmelserna bör vara tillämpliga på företag, som sysslar enbart med butikskontroll.

Auktorisationskungörelsen torde vid sin tillkomst främst ha varit avsedd för företag som sysslar med annan bevakning än butikskontroll. I praxis har emellertid butikskontrollföretag regelmässigt beviljats auktorisation.

Personalen i bevakningsföretag som sysslar med butikskontroll ställs ofta inför uppgiften att göra ingripanden mot lagöverträdare. Hos dessa företag förvaras vidare handlingar och uppgifter som berör personer vilka är eller har varit misstänkta för tillgrepp. Det är mot bakgrund härav enligt arbetsgruppens mening inte rimligt att sådana ingripanden och hanteringen av sådan information skall få anförtros åt någon som inte har prövats med avseende på laglydnad och lämplighet i övrigt.

Det finns enligt arbetsgruppens mening därför inte anledning att nu föreslå någon ändring i detta avseende. De skäl som beträffande övriga bevakningsföretag talar för en ordning med obligatorisk auktorisation gäller också för butikskontrollföretagen.

5.4 Tillsynen över auktoriserade bevakningsföretag

Auktorisationskungörelsen innehåller inga föreskrifter om tillsyn över auktoriserade bevakningsföretag. Av 4 § tredje stycket framgår emellertid att länsstyrelsen — varmed torde avses den länsstyrelse som har meddelat auktorisation — får återkalla denna om auktoriserat företag inte längre uppfyller de villkor som gäller för auktorisation.

Denna bestämmelse har av flera auktorisationsmyndigheter ansetts medföra rätt för dem att med jämna mellanrum företa eller låta företa kontroll av auktoriserade företag. Med stöd av denna bestämmelse förekommer sålunda på flera håll en kontroll som exempelvis tar sikte på att se till att de auktoriserade bevakningsföretagens lokaler är ändamålsenliga och att företagen inte anlitar personal som inte har varit föremål för föreskriven prövning. Förekommande brister ger därvid i allmänhet anledning till olika påpekanden. Det torde däremot endast undantagsvis ha förekommit att auktorisation har återkallats som följd av sådana iakttagelser.

Arbetsgruppen finner det uppenbart, att en viss kontroll av de auktoriserade bevakningsföretagen bör företas med inte alltför långa intervaller. Den osäkerhet som på sina håll nu råder om auktorisationsmyndighetens befogenheter i detta hänseende bör därför undanröjas genom en uttrycklig föreskrift om skyldighet att genom kontroll av företagen pröva huruvida dessa alltså uppfyller villkoren för auktorisation.

Arbetsgruppen anser att sådan kontroll bör ske med en intervall på ungefär ett år. I den aktuella bestämmelsen bör därför lämpligen anges att kontrollen skall ske fortlöpande.

Arbetsgruppen påpekar slutligen i detta sammanhang att det även har ifrågasatts om den prövning och kontroll som det här är fråga om bör kunna ske genom att auktorisationsmyndigheten anlitar ett utomstående, neutralt sakkunnigorgan. Enligt arbetsgruppens mening torde en sådan ordning inte vara nödvändig. Vid behov av särskild expertis torde myndigheten genom samråd med andra myndigheter kunna försäkra sig om tillräcklig sakkunskap för att genomföra kontrollen på ett betryggande sätt.

Arbetsgruppen utgår från att ansvaret för kontrollen självfallet bör ankomma på samma myndighet som har att meddela auktorisation. I övrensstämmelse med tidigare förordat förslag innebär detta att RPS skall anförtros dessa uppgifter. Den centrala insyn i och kontroll över bevakningsföretagens verksamhet som RPS därigenom får kan enligt arbetsgruppens mening antas verksamt bidra till att öka möjligheterna att i tid uppmärksamma eventuella tendenser till en icke önskvärd utveckling av den enskilda bevakningsverksamheten. Arbetsgruppen påpekar i detta sammanhang att det i den allmänna debatten ibland framförts oro för att sådan verksamhet skulle kunna glida över mot någon form av

kärverksamhet. RPS, som har det centrala ansvaret för polisverksamheten, torde ha förutsättningar att följa utvecklingen på detta område inom hela riket på ett betryggande sätt.

5.5 Undantag från reglerna om personalprovning

Enligt nu gällande bestämmelser i auktorisationskungörelsen skall all personal i auktoriserade bevakningsföretag ha godkänts vid provning avseende laglydnad och medborgerlig pålitlighet. Enda undantaget från denna huvudregel är att auktorisationsmyndighet kan medge att icke prövad personal får anlitas för tillfälliga uppdrag av visst slag.

RPS har föreslagit vissa uppmjukningar i dessa bestämmelser. I anledning därav konstaterar arbetsgruppen att det i allmänhet inte torde vara möjligt att fördela arbetsuppgifterna inom ett bevakningsföretag på ett sådant sätt att en viss kategori av bevakningspersonalen aldrig sätts in på vissa bevakningsuppdrag. Redan detta förhållande gör det enligt arbetsgruppens mening uteslutet att låta bevakningspersonal, som inte har godkänts vid provning avseende medborgerlig pålitlighet, få ta anställning vid bevakningsföretag som kan få beröring med säkerhetsskyddade intressen eller förhållanden. Arbetsgruppen påpekar vidare i detta sammanhang att flera remissinstanser har framhållit att det är oundvikligt att även annan personal än den som är direkt engagerad i själva bevakningsverksamheten — t. ex. kontorspersonal, teknisk personal, städare, fastighetsskötare m. fl. — i olika sammanhang kommer i kontakt med sådan verksamhet på ett sätt som kan medföra risker från säkerhetssynpunkt. Man har i detta avseende bl. a. pekat på att nycklar, koder, kartskisser, bevakningsplaner m. m. av betydelse för säkerhetsskyddet förvaras hos bevakningsföretagen.

Att skapa så säkra garantier som möjligt för att olämpliga personer inte får tillfälle att ta befattning med sådan information eller sådana föremål är enligt arbetsgruppens mening en angelägen uppgift. Det torde med denna utgångspunkt inte vara försvarligt att tillåta företag som kan få bevakningsuppdrag som har betydelse från säkerhetssynpunkt att anlita någon som helst personal som inte har prövats i fråga om medborgerlig pålitlighet. Arbetsgruppen avser med säkerhet i detta sammanhang endast rikets säkerhet.

Vad därefter angår sådana bevakningsföretag som inte i något avseende har beröring med säkerhetsskyddade intressen torde det enligt arbetsgruppens mening inte föreligga något hinder mot ett genomförande av RPS:s förslag. Personal i sådana företag bör alltså inte underkastas provning med avseende på medborgerlig pålitlighet. Det är från många synpunkter angeläget att sådan provning inskränks till fall där den är oundgängligen påkallad. Det extra skydd som kan behövas för exempelvis företagshemligheter får tillgodoses genom att kunden kommer överens med den som åtar sig bevakningen om särskilda åtgärder för att skydda sådana hemligheter.

Nu anförda synpunkter har i första hand avsett personal som stadigvarande anlitas inom ett bevakningsföretag.

Så gott som samtliga bevakningsföretag — i vart fall de större — torde emellertid ibland ha behov av att tillfälligt kunna utnyttja även sådana personer som söker anställning i företaget men som ännu inte har hunnit bli prövade i föreskriven ordning. Sökanden kan då prövas internt genom att tilldelas enklare arbetsuppgifter, i vilka han kan få ge prov på sin arbetsförmåga och sin lämplighet i övrigt för den tilltänkta anställningen. På detta sätt kan företaget på ett ändamålsenligt sätt utnyttja den tid, som ändå går åt för myndigheternas prövning i och för godkännande av vederbörande för stadigvarande anställning i företaget.

Den här angivna möjligheten att använda oprövad personal för tillfälliga uppdrag bör självfallet inte utnyttjas i onödan. Det torde emellertid — bl. a. av rekryteringsskäl — vara omöjligt att helt avvara den.

Arbetsgruppen anser det emellertid ofrånkomligt att bibehålla den inskränkningen att endast uppdrag "av visst slag" skall kunna komma i fråga i detta sammanhang. Auktorisationsmyndigheten bör sålunda ha möjlighet att hindra företagen från att anlita tillfällig personal annat än för vissa speciala uppdrag. För att markera detta ännu tydligare än som nu är fallet kan uttrycket "av visst närmare angivet slag" användas.

5.6 Tillvägagångssättet vid personalprövning

Prövning av personal för anställning inom auktoriserat bevakningsföretag skall enligt auktorisationskungörelsen göras av landsfogden i länet eller i vissa fall av poliskammare. Efter polisväsendets förstатligande ombesörjs dessa uppgifter av motsvarande befattningshavare eller organ inom den nuvarande polisorganisationen, dvs. länspolischef resp. polismyndighet. RPS har föreslagit att prövningen skall åligga länspolischef eller i vissa fall polischef.

I anledning av detta förslag konstaterar arbetsgruppen till en början att det torde vara lämpligare att prövningen anförtros åt viss myndighet än åt viss angiven befattningshavare inom myndigheten.

På en del håll — framför allt inom de tre största städerna — sköts prövningen helt inom den lokala polisorganisationen. Arbetsgruppen har därför funnit det motiverat att gå in på frågan om inte prövningen även i övriga delar av landet skulle kunna flyttas från länsplanet till polisdistrikten.

I fråga om sådana bevakningsföretag som har eller kan beräknas få befattning med förhållanden som är av intresse från säkerhetsskyddssynpunkt är det som tidigare framhållits emellertid nödvändigt med en prövning som omfattar även personalens medborgerliga pålitlighet. Denna prövning bör av naturliga skäl inte anförtros åt andra än dem som har överblick över säkerhetsskyddet och som även i övrigt har erfarenheter från handläggning av säkerhetsfrågor. Även önskvärdheten av

en likformig behandling av ifrågavarande ärenden och intresset av att hemliga uppgifter om enskilda personer ges så liten spridning som möjligt talar för att dessa prövningsärenden inte bör läggas ut på lokal nivå. Länsstyrelsen som har viktiga uppgifter inom totalförsvaret torde därför vara den lämpligaste myndigheten i förevarande sammanhang.

De angivna synpunkterna gör sig inte gällande med samma styrka när det gäller personal i bevakningsföretag som inte får taga någon befattning med säkerhetsskyddade förhållanden. Det måste emellertid enligt arbetsgruppens mening vara olämpligt att personalprövningen anförtros åt olika myndigheter beroende på vilken inriktning bevakningsverksamheten har inom det företag i vilket anställning är aktuell. En sådan uppdelning skulle sålunda vara ägnad att medföra risk för misstag, missförstånd eller andra komplikationer som inte svarar mot någon verklig vinst ur arbets- eller effektivitetssynpunkt. Vissa konfliktsituationer kan också tänkas uppstå till följd av att länsstyrelsen i sådant fall skulle ha olika plats i instansordningen beroende på hos vilket företag en person söker anställning.

Arbetsgruppen förordar således inte någon ändring i gällande ordning som innebär att personalprövningen i regel handläggs inom länsstyrelse.

Av gällande bestämmelser om personalprövning framgår inte vilken länspolischef eller polismyndighet som skall verkställa prövningen. Enligt arbetsgruppens mening ligger det närmast till hands att anta att prövningen har avsetts skola ske av resp. polismyndighet i den ort där bevakningsverksamheten skall utövas. Det är i första hand denna polismyndighet som bör ansvara för att bevakningen på orten utförs av personal som fyller de i auktorisationskungörelsen angivna kraven. Såvitt känt tillämpas också kungörelsen i enlighet härmed. I kungörelsen finns inga uttryckliga bestämmelser om godkännandes lokala giltighet. Frågan härom är av betydelse särskilt för företag som har sin verksamhet förlagd till ett område som faller under flera prövningsmyndigheter, t. ex. Stockholms polisdistrikt och därtill gränsande områden inom skilda län.

Auktorisationskungörelsens ordalydelse ger enligt arbetsgruppens mening visst stöd för antagandet att prövningen bör anses gälla endast inom prövningsmyndighetens verksamhetsområde. Där talas nämligen om landsfogden och poliskammaren i bestämd form vilket tyder på att man avser denne befattningshavare i visst län eller viss stad, närmast då det län eller den stad där företaget utövar sin verksamhet.

Arbetsgruppen konstaterar också att praxis har utvecklats i enlighet med den sålunda anförda tolkningen. Detta innebär att det f. n. anses nödvändigt med ny prövning av all personal som skall tjänstgöra inom ett bevakningsföretag även om vederbörande tidigare har godkänts för sådan tjänstgöring av annan prövningsmyndighet. På många håll anses det att ny sådan prövning skall ske t. o. m. om personal skall anställas i ett annat bevakningsföretag på samma ort.

Arbetsgruppen anser för sin del att sakliga skäl talar för att ett godkännande bör gälla för hela landet. Sålunda bör underlaget för prövningen i princip vara detsamma oberoende av vilken myndighet som svarar för prövningen. Prövningen har inte heller något omedelbart samband med polismyndighetens egen verksamhet.

Mot bakgrund härav föreslås att godkännande skall ha generell giltighet i hela riket. Vissa undantag från denna huvudregel måste emellertid göras. Av vad som sagts tidigare framgår att godkännande bör ha olika innebörd beroende på om anställningen avses ske i bevakningsföretag som har befattning med säkerhetsskyddade förhållanden eller inte. Även i en del andra avseenden kan enligt arbetsgruppens mening inskränkningar i giltigheten vara befogade. Som exempel anförs att en person på grund av språksvårigheter inte framstår som lämplig för tjänstgöring annat än inom en lokalt begränsad verksamhet eller att hans kvalifikationer inte anses vara tillräckliga annat än för en bevakningsverksamhet med viss speciell inriktning. För dessa fall bör det öppnas möjlighet för godkännandemyndigheten att begränsa godkännandets giltighet till uppdrag av visst slag, anställning i visst bevakningsföretag eller uppdrag inom visst polisdistrikt eller län.

Ett godkännande för anställning i bevakningsföretag är f. n. inte tidsbegränsat. Eventuella olägenheter härav förringas delvis av den tidigare nämnda ordningen som innebär att man normalt fordrar nytt godkännande vid byte av anställning inom samma län eller distrikt. Behovet av att kunna meddela ett till tiden begränsat godkännande minskas vidare genom att man i praxis har ansett sig oförhindrad att återkalla godkännande. Det finns dock f. n. inte något uttryckligt författningsstöd för en sådan åtgärd.

Arbetsgruppen anser att det bör öppnas möjlighet att ge ett tidsbegränsat godkännande. En sådan ordning skulle enligt arbetsgruppens mening i vissa fall kunna vara till fördel vid rekryteringen av personer vars lämplighet för bevakningstjänst inte kan dokumenteras vid tiden för ansökan om godkännande — exempelvis beroende på att vederbörande inte har varit bosatt inom Sverige under tiden före ansökan om godkännande — men där en kortare tids praktisk tjänstgöring hos den tilltänkte arbetsgivaren kan ge ett säkrare underlag för bedömningen. Möjligheten att ge tidsbegränsat godkännande bör dock inte användas annat än i undantagsfall.

I den aktuella författningen bör enligt arbetsgruppen vidare införas en uttrycklig föreskrift om möjligheten att återkalla godkännandet för anställning i bevakningsföretag.

I de fall då prövningen av personal i bevakningsföretag även skall omfatta kriteriet "medborgerlig pålitlighet" kommer vederbörande myndighet liksom hittills att behöva inhämta upplysningar från det särskilda register som förs vid säkerhetsavdelningen inom RPS. Detta förfarande

bör enligt arbetsgruppen som RPS har föreslagit regleras genom en hänvisning till tillämpliga delar av personalkontrollkungörelsen.

Hänvisning bör, anför arbetsgruppen vidare, ske till 9 § personalkontrollkungörelsen, som reglerar utlämnandet av uppgifter av betydelse för bedömningen av den medborgerliga pålitligheten. Beträffande handläggningen av dessa ärenden bör hänvisning också ske till 7 § (framställning om utlämnande av uppgifter göres hos RPS), 11 § (vid prövning av fråga om utlämnande av uppgift avgöres ärendet av rikspolischefen ensam om det är uppenbart att utlämnande inte skall ske och eljest av styrelsen i plenum), 12 § (överläggning i vissa fall med arbetsmarknadsorganisationer), 13 § (kommunikation i vissa fall med den som avses med prövningen), 14 § (uppgift som lämnas ut får inte åtföljas av yttrande från RPS) samt till 15 § (utformningen av RPS:s svar får inte röja att registret innehåller uppgift som inte lämnas ut).

Vidare bör hänvisning ske till 22—24 §§. Härav följer att prövningsmyndigheten skall tillställa RPS sitt beslut i ärendet och återställa från RPS erhållna handlingar samt att RPS får meddela närmare föreskrifter om förfarandet vid inhämtande av uppgifter.

Redan av bestämmelserna om auktorisation av bevakningsföretag framgår att prövning i fråga om medborgerlig pålitlighet skall ske i vissa fall. Om det dessutom, i enlighet med vad som här förordats, införs särskilda regler om inhämtandet av uppgifter ur det särskilda polisregistret, torde det inte vara nödvändigt att i varje enskilt fall ge den som skall prövas för anställning i bevakningsföretag underrättelse om att sådana uppgifter har begärts. Någon hänvisning till 19 § personalkontrollkungörelsen synes därför inte vara nödvändig.

Arbetsgruppen konstaterar att det under remissbehandlingen av RPS:s skrivelse förts fram klagomål över att prövningen av personal tar alltför lång tid och att myndigheterna ofta inte håller den normalt tid om två veckor som anges i 4 § andra stycket auktorisationskungörelsen. Denna kritik är enligt arbetsgruppens mening befogad. Prövningsförfarandet tar i praktiken ofta längre tid än som är förutsatt i kungörelsen. Det torde f. n. dock inte finnas praktiska möjligheter att åstadkomma någon förbättring i detta avseende. Enligt uppgift har man emellertid inom RPS förhoppningar om att det pågående arbetet att med hjälp av databehandlingsteknik rationalisera polisverksamheten skall kunna ge resultat även på detta område. Problemet med den ibland alltför långa tiden för handläggningen av prövningsärendena har således uppmärksamats inom RPS och det kan därför förväntas att de möjligheter till förbättringar som finns kommer att tillvaratas. Mot bakgrund härav anser sig arbetsgruppen inte böra lägga fram något förslag till författningsändring på denna punkt.

5.7 Lämplighetsprövning av personal

Bland de myndigheter som har hand om prövningen av personal för anställning hos bevakningsföretag råder delade meningar huruvida prövningen utan uttryckligt författningsstöd skall omfatta även sökandens lämplighet för de avsedda uppgifterna.

På vissa håll anser man sig sålunda förhindrad att vid prövningen ta hänsyn till förhållanden som visserligen tyder på bristande lämplighet men som inte direkt kan hänföras till frågorna om laglydnad eller medborgerlig pålitlighet. Det har i detta sammanhang också gjorts gällande att ett godkännande som meddelas efter en sådan mer allsidig prövning lätt kan komma att tillmätas alltför stor betydelse och t. o. m. kanske kan uppfattas som att vederbörandes lämplighet indirekt vore garanterad av myndigheten. Bakom denna synpunkt ligger också tanken att en myndighetsprövning av vederbörandes lämplighet lätt kan leda till att bevakningsföretaget minskar kraven på sina egna undersökningar av den arbetssökandes kvalifikationer och övriga personliga förutsättningar för anställning inom företaget.

I fråga om sådana personer som är uppenbart olämpliga för anställning i bevakningsföretag torde emellertid inte någon prövningsmyndighet tveka att vägra godkännande. Arbetsgruppen har för sin del inte heller funnit att det kan anföras några bärande skäl som talar mot en ordning som innebär att prövningsmyndigheten i förevarande sammanhang kan ta hänsyn också till sökandens lämplighet för anställning i bevakningsföretag. Bevakningsföretagens eget ansvar för sin rekrytering kvarstår ändå oförändrat.

RPS har i sin skrivelse också utgått från att sådan hänsyn redan nu tas trots att det inte finns något direkt stöd härför i författningstexten. Eftersom emellertid viss tveksamhet råder på denna punkt bör enligt arbetsgruppens mening en uttrycklig föreskrift härom införas i författningen.

5.8 Väktares befogenheter och skydd

Som tidigare nämnts medför anställning som väktare i auktoriserat enskilt bevakningsföretag inte i och för sig några utökade befogenheter i fråga om rätt till ingripande mot andra eller i fråga om möjligheten att använda våld för att genomföra åtgärder som hänger samman med bevakningstjänsten.

Som tidigare nämnts är det emellertid inte ovanligt att väktare även förordnas som ordningsvakt. Med sådant förordnande följer vissa befogenheter och även det skydd som ligger i att våld mot ordningsvakt kan komma att bedömas enligt de strängare regler som enligt brottsbalken gäller för våld mot tjänsteman.

I en del fall är befogenheter av ovan angivna slag utan tvivel nödvän-

diga för en väktare. Som exempel kan nämnas att det förekommer att bevakningsföretag åtar sig ordningshållning vid offentliga tillställningar. Tjänstgöring av denna art torde inte kunna utövas på ett effektivt sätt om vederbörande inte har de befogenheter som följer av ett ordningsvaktsförordnande och som innebär rätt exempelvis att i vissa fall ingripa mot ordningsstörande element och att beslagta alkoholhaltiga drycker.

I andra fall kan emellertid det praktiska behovet av ett förordnande som ordningsvakt vara tvivelaktigt. Det torde således förekomma att ansökningar om ordningsvaktsförordnande görs närmast för att väktaren i fråga anses vara i behov av det skydd mot våld som ligger i att reglerna om våld mot tjänsteman kan bli tillämpliga. Behovet av de särskilda befogenheter som samtidigt följer med ett förordnande som ordningsvakt kan i sådant fall vara ringa eller helt obefintligt. En praxis som innebär att man i sådana fall likväl meddelar förordnande som ordningsvakt är enligt arbetsgruppens mening inte lämplig. Maktbefogenheter av så relativt vittgående art som följer av ordningsvaktsförordnande bör förbehållas dem som har ett klart och ovedersägligt behov av befogenheterna. Rätten att ge förordnande som ordningsvakt bör alltså utövas med förhållandevis stor restriktivitet.

En väktare kommer emellertid inte sällan i ett utsatt och osäkert läge under sin tjänstgöring. Verksamheten bedrivs av naturliga skäl ofta natetid och på platser där hjälp utifrån inte står till buds. Av tjänstens art följer också att han ibland måste konfronteras med lagöverträdare av skilda slag. Det är mot bakgrund härav förklarligt att man hos väktare ofta känner behov av det särskilda skydd som en ordningsvakt åtnjuter till följd av sitt förordnande.

Av 17 kap. 1 § brottsbalken framgår att vad som där sägs om förgripelse mot den som innehar befattning varmed ämbetsansvar är förenat också kan gälla befattning med vilken enligt Kungl. Maj:ts förordnande samma skydd skall vara förenat.

Enligt arbetsgruppens mening torde det inte finnas något hinder mot att sådant förordnande meddelas i fråga om tjänstgöring som väktare i auktoriserat enskilt bevakningsföretag. Om så sker bör behovet av ordningsvaktsförordnanden för väktare bli betydligt mindre än f. n.

5.9 Uniformering, beväpning och annan utrustning för väktare

Som tidigare nämnts finns det f. n. inga särskilda föreskrifter angående väktares utrustning under tjänstgöring.

Det har sedan länge varit ett önskemål från polishåll att dessa frågor skall regleras. Speciellt har man understrukit vikten av att få bestämmelser om väktares uniformering. Det förekommer sålunda att väktare — och f. ö. också ordningsvakter — är klädda på ett sätt som gör det mycket svårt för allmänheten att skilja dem från polismän.

Arbetsgruppen finner det angeläget att väktare under fullgörande av

sina bevakningsuppgifter bär en klädsel som i görligaste mån klart utvisar arten av deras tjänstgöring. Klädseln bör vidare vara sådan att en förväxling med polisuniformen är utesluten. Under förutsättning att väktaren under tjänstgöring skall åtnjuta samma straffrättsliga skydd mot våld som f. n. tillkommer bl. a. ordningsvakter torde det däremot inte finnas något hinder mot att väktare- och ordningsvaktuniformerna sinsemellan är relativt lika. Snarare kan en sådan likhet innebära en viss fördel. Föreskrifter om uniformering, beväpning och annan utrustning utfärdas, såvitt avser polispersonal och ordningsvakter, av RPS. Det förefaller mot bakgrund härav naturligt att motsvarande föreskrifter för väktare ges i samma ordning. Arbetsgruppen föreslår därför att RPS bör bemyndigas att utfärda sådana föreskrifter för väktare i auktoriserade bevakningsföretag.

5.10 Utbildning av väktare

Det har i den allmänna debatten om bevakningsföretagen riktats allvarlig kritik mot det förhållandet att det f. n. inte finns några av det allmänna fastställda normer för utbildningen av väktare i enskilda bevakningsföretag. Arbetsgruppen har därför tagit upp denna fråga vilken den själv betecknat som mycket viktig.

Svenska brandförsvarsföreningens bevakningstekniska nämnd utövar viss kontroll över bl. a. utbildningen av väktare inom vissa auktoriserade bevakningsföretag. Den som anlitar ett sådant företag kan ibland få en rabatt på sina försäkringspremier. Den fördel från konkurrenssynpunkt som ligger i detta förhållande bidrar naturligtvis till att öka intresset hos de enskilda bevakningsföretagen för att låta sina anställda genomgå ifrågavarande utbildning.

Den utbildning som kommer till stånd på angivet sätt bygger på frivillighet. Det kan emellertid enligt arbetsgruppens mening inte anses för- svarligt att på detta sätt låta enskilda organ avgöra behovet av och utformningen av den utbildning som otvivelaktigt behövs för den personal som det här är fråga om.

Föreskrifter om utbildning av ordningsvakter har utfärdats av RPS. Det torde därför vara lämpligt och ändamålsenligt att RPS får i uppdrag att utfärda föreskrifter även i fråga om väktarutbildning. Arbetsgruppen har inte ansett det lämpligt att ange några konkreta synpunkter på innehållet i denna utbildning.

Föreskrifternas efterlevnad förutsätter självfallet att viss kontroll utövas. Denna bör enligt arbetsgruppens mening kunna verkställas inom ramen för den allmänna kontrollverksamhet som enligt det föregående föreslås ankomma på RPS.

6 Riksdagsmotioner

I en motion till 1972 års riksdag (1972: 1309) behandlas frågan om offentlig auktorisation av bevakningsföretag. I motiven anfördes bl. a. följande.

"Att starta ett bevakningsföretag kan i princip vem som helst göra. Man behöver bara inregistrera sin "firma" och sätta i gång att skaffa bevakningsuppdrag. År 1967 sökte en man arbete som vaktman eller ordningsvakt vid ett auktoriserat bevakningsföretag i Västsverige. Bevakningsföretaget inlämnade i vanlig ordning till polismyndigheten ansökan att få anställa mannen. Ansökan avslogs eftersom mannens vandel ansågs ha varit mycket klandervärd.

År 1968 startade samme man ett eget bevakningsföretag, som han nu driver med polismyndighetens fulla vetskap. På samma ort finns ett annat bevakningsföretag, som drivs med en viss ekonomisk framgång, trots att dess ansökan om auktorisation avslagits ett flertal gånger.

Utöver detta kan man finna exempel på andra företag med väktare, vilka får anses vara direkt olämpliga för sin uppgift."

Motionen utmynnar i en hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till obligatorisk auktorisation av bevakningsföretag.

Näringsutskottet hänvisade i sitt betänkande (1972: 20) över motionen till att reglerna om bevakningsföretag var föremål för behandling av den tidigare nämnda arbetsgruppen och hemställde därför att riksdagen måtte avslå motionen. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1973 års riksdag aktualiserades ånyo frågor om bevakningsföretag genom en motion (1973: 218) i vilken motionärerna hemställde att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en genomgripande översyn under parlamentarisk medverkan av de privata bevakningsföretagens ställning och funktioner.

I motionen redogörs för bestämmelserna om auktorisation av bevakningsföretag och för branschens struktur, varvid bl. a. lämnas närmare uppgifter om några större bevakningsföretag. Vidare erinras om tidigare riksdagsbehandling av frågor rörande bevakningsföretagen. I anledning av 1972 års beslut i ärendet menar motionärerna att det kan ifrågasättas om inte de privata bevakningsföretagens ställning och funktioner motiverar betydligt radikalarre åtgärder än t. o. m. en obligatorisk auktorisation. Motionärerna fäster därvid uppmärksamheten på de integritetsproblem som uppkommer vid utnyttjande av modern bevakningsapparat. De finner det otillfredsställande att utbildning för bevakningsverksamhet sker i privat regi och anför betänkligheter mot en sammankoppling av tillverkning, utveckling och försäljning av olika tekniska hjälpmedel för bevakningsuppdrag å ena sidan och bevakningsverksamhet i vilken sådana hjälpmedel utnyttjas å andra sidan. Den starka privata maktkoncentrationen inom branschen befaras kunna skapa problem som inte utan vidare låter sig lösas genom nya bestämmelser om sam-

hållelig kontroll och insyn. Motionärerna framför tanken att halvstatliga eller halvkommunala bolag skulle vara en lämpligare företagsform än de helprivata företag som nu dominerar branschen. Den av justitiedepartementet bildade arbetsgruppen har enligt motionärernas uppfattning inte fått tillräckligt omfattande direktiv för en önskvärd genomgripande belysning av de privata bevakningsföretagens ställning och uppgifter.

Näringsutskottet uttalade i sitt betänkande (1973: 24) över motionen bl. a. följande.

”I den nu föreliggande motionen, som har väckts i vetskap om arbetsgruppens pågående överväganden, uttalas att de privata bevakningsföretagens ställning och funktioner kan tänkas motivera även mera vittgående åtgärder än införande av obligatorisk auktorisation. Utskottet delar motionärernas uppfattning att bevakningsverksamheten i privata företags regi påkallar ökad uppmärksamhet från samhällets sida. Förslaget om obligatorisk auktorisation, kombinerad med tillsyn och direktivgivning genom rikspolisstyrelsens försorg, förefaller med hänsyn därtill betydelsefullt. Utskottet utgår från att förslaget blir prövat i positiv anda. I avvaktan på att slutlig ställning tas till frågan om obligatorisk auktorisation av bevakningsföretag — en reform som torde förutsätta riksdagens medverkan — anser sig utskottet inte böra föreslå andra åtgärder med avseende på dessa företag.”

Med hänvisning till det anförda hemställde utskottet att riksdagen skulle avslå motionen. Riksdagen beslutade i enlighet med betänkandet.

7 Remissyttranden över arbetsgruppens förslag

Promemorians förslag om en obligatorisk auktorisation av bevakningsföretag tillstyrks i princip av remissinstanserna.

Länsstyrelsen i Stockholms län understryker att det enligt polisinstruktionen är polisens uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och framhåller bevakningsföretagens rent kompletterande roll när det gäller ordning och bevakning. I den nya lagstiftningen bör enligt länsstyrelsens mening markeras att bevakningsföretag bör auktoriseras endast för att fullgöra bevakningsuppgifter som på grund av sin art skäligen inte bör ankomma på polisen att ombesörja. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

NO framhåller att varje form av auktorisation, offentlig eller privat, i princip är en konkurrensbegränsning som medför risk för skadeverkningar i den praktiska tillämpningen. *NO* har också tidigare i olika sammanhang ställt sig avvisande till auktorisationssystem som inte kunnat motiveras med starka allmänna intressen, främst olika säkerhetssynpunkter. Samtidigt som *NO* konstaterar att han i förevarande fall inte vill motsätta sig förslaget betonar han emellertid att det alltid när fråga uppkommer om ett auktorisationssystem från konkurrenssynpunkt är väsentligt att kompetensen hos den sökande är avgörande för auktorisationen och inte behovet av ytterligare företag eller anställda i en

bransch. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *SAF:s allmänna grupp*, *Industrins försvarsbyrå* och *Vaktbolaget Argus*.

Vad gäller auktorisationstvångets omfattning tillstyrker bl. a. *länspolischefsföreningen* promemorians förslag att undantag skall göras för bevakningsverksamhet som bedrivs i ringa omfattning. RPS anser däremot att auktorisationsmyndigheten bör ges möjlighet att förhindra att olämpliga personer driver bevakningsverksamhet i enmansföretag eller samverkande enmansföretag. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter om inte ett undantag för mindre företag kommer att ge upphov till praktiska svårigheter. *Polisstyrelsen i Mölndal* framför liknande synpunkter och anser för sin del att kravet på obligatorisk auktorisation bör gälla även för "enmansföretag" som vill ombesörja bevakning åt annan.

Ett flertal remissinstanser, bl. a. *NO*, *TCO*, *SAF:s allmänna grupp*, *Industrins försvarsbyrå*, *Svenska brandförsvarsföreningen*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Sveriges Industriförbund* samt alla bevakningsföretag som avgett remissyttranden, anser att den nya lagen inte bara bör omfatta enskilda bevakningsföretag utan samtliga företag som driver sådan verksamhet som det här är fråga om vare sig de är enskilda, statliga eller kommunala. *NO* påpekar i detta sammanhang att olika företagstyper, oberoende av ägarförhållanden, givetvis bör beredas lika villkor i fråga om konkurrens genom att vara underkastade samma regler. Vad särskilt gäller konkurrensen mellan ABAB och de enskilda bevakningsföretagen erinrar *NO* vidare om att statsmakterna vid åtskilliga tillfällen betonat betydelsen av att konkurrensen mellan statliga och privata företag sker under likartade förutsättningar. *TCO* betonar att en enhetlig ordning för hela branschen har sitt värde eftersom den kommer att underlätta personalens möjligheter att byta anställning.

Svenska brandförsvarsföreningen och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* har tagit upp frågan om s. k. teknisk bevakning. Därmed avses bevakning med hjälp av särskilt installerade tekniska hjälpmedel. Företag som sysslar med sådan verksamhet har enligt de båda remissinstanserna erhållit auktorisation enligt nu gällande bestämmelser och utnyttjat detta förhållande i reklamsyfte som en kvalitetsstämpel i samband med sin försäljning av teknisk apparatur för bevakning, i första hand inbrottslarmanläggningar. Brandförsvarsföreningen föreslår i anledning härav att auktorisationen utsträcks att gälla ett företags hela bevakningsverksamhet vare sig denna utförs av väktare eller med hjälp av tekniska anordningar. I sistnämnda fall skulle det dock för auktorisation vara erforderligt med endast personalkontroll i den mån det är möjligt att med rimlig grad av säkerhet avskilja den tekniska bevakningsverksamheten.

Förslaget att RPS skall besluta om auktorisation tillstyrks bl. a. av *SAF:s allmänna grupp* och *Svenska transportarbetareförbundet*. *TCO* har i och för sig inte något att erinra mot förslaget i denna del men

framhåller önskvärdheten av att nämnda befogenheter utövas av särskilda organ inom resp. myndighet och att berörda fackliga organisationer blir representerade i dessa organ. *Industrins försvarsbyrå* som tidigare förordat att länsstyrelsen skall vara auktorisationsmyndighet, har nu inte något att invända mot att RPS blir auktorisationsmyndighet under förutsättning att RPS har tillräckliga resurser för att handlägga dessa frågor. Samtliga hörda *länsstyrelser* samt bl. a. *länspolischefsföreningen* och *Polismästareföreningen* anser inte att det i promemorian anförts tillräckligt bärande skäl för förslaget att låta RPS i stället för länsstyrelserna vara auktorisationsmyndighet och motsätter sig därför att det genomförs. *Polisstyrelsen i Göteborg*, som även motsätter sig förslaget, konstaterar i likhet med polismästareföreningen, att det är angeläget att RPS, vars verksamhetsområde har utökats på ett sätt som inte var förutsett vid dess tillkomst, inte ytterligare vidgar sitt kompetensområde. Polismyndighetsuppgifter bör över huvud taget inte anförtros RPS. Polisstyrelsen hänvisar i detta sammanhang till den tidigare aktuella frågan huruvida RPS skulle vara passmyndighet. I detta ärende uttalades nämligen som skäl för en annan lösning att RPS inte borde handlägga polismyndighetsärenden och framför allt då inte i första instans.

I anslutning till promemorians förslag att tillsynen över bevakningsföretag skall besörjas av RPS, har bl. a. de hörda *länsstyrelserna*, som motsätter sig förslaget att RPS skall vara auktorisationsmyndighet, hävdat att ifrågavarande kontroll även i fortsättningen bör utövas av de regionala myndigheterna.

Industrins försvarsbyrå anser i likhet med bl. a. *Svenska brandförsvarsföreningen* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* att den föreslagna intervallen för kontroller, ett år eller däromkring, är för kort och att hithörande bestämmelse därför bör ändras så att det klart anges att ifrågavarande kontroll skall ske med längre intervaller. *Polismästareföreningen* anser i likhet med bl. a. *polisstyrelsen i Mölndal* att en kontroll vartannat år bör vara tillräcklig medan *Industrins försvarsbyrå* i likhet med bl. a. *Svenska brandförsvarsföreningen* anger tre år som en lämplig tidsintervall.

RPS framhåller, att det från kontrollsynpunkt är önskvärt att vaktbolagen författningsenligt åläggs att till den myndighet som godkänt någon för anställning i bevakningsföretag meddela när vederbörande avgår eller på annat sätt skiljs från sin tjänst eller när det i övrigt kommer fram omständigheter som kan ha betydelse vid bedömningen om godkännandet skall återkallas.

I anslutning till promemorians förslag angående vilken som måste godkännas för anställning i auktoriserat bevakningsföretag samt vad prövningen i sådant fall skall omfatta uttalar RPS att det åtminstone beträffande de större vaktbolagen, där ledningen som regel handhas av en styrelse och en verkställande direktör, får anses vara motiverat, att även

styrelsemedlemmarna skall kontrolleras i samma utsträckning som övrig personal. *SAF:s allmänna grupp* anser i likhet med bl. a. *hörda bevakningsföretag* att någon kategoriklyvning inte kan ske mellan olika kategorier anställda utan att samma höga krav bör ställas på samtliga anställda i ett bevakningsföretag. *ABAB* anser i likhet med bl. a. *KF* och *Sveriges Industriförbund* att det aldrig bör kunna komma ifråga att anlita någon som inte prövats åtminstone med avseende på laglydnad.

Några remissinstanser, bl. a. *RPS*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *polisstyrelsen i Malmö* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, tar även upp frågan angående prövningen av vederbörandes lämplighet för anställning i bevakningsföretag. Därvid uttalas allmänt den uppfattningen att denna prövning i första hand bör ankomma på det företag som anställer en person men att prövningsmyndigheten sedan bör få tillgång till materialet från sådana referensundersökningar.

Promemorians förslag angående tillvägagångssättet vid personalprövningen har kommenterats av ett tiotal remissinstanser. *RPS* framhåller att en inte önskvärd följd av det framlagda förslaget blir att olika bestämmelser kommer att gälla för *ABAB* och övriga bevakningsföretag, såvitt avser underlaget för en bedömning av de anställdas lämplighet. *ABAB*, som har behörighet att företaga personalkontroll, har tillgång till uppgifter angående endast vissa brott medan länsstyrelserna som handhar prövningen före anställning i enskilt bevakningsföretag har tillgång till fullständiga polisregisterutdrag.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser i likhet med bl. a. *polisstyrelsen i Göteborg* och *polismästarföreningen* att godkännande av väktare alltid skall vara tidsbegränsade. Som lämplig giltighetstid för sådant godkännande anges en period på tre till fem år.

Vaktbolaget Argus ifrågasätter i likhet med *Securitas* om inte *RPS* bör ha hand om personalkontrollen för att man därigenom skall vinna tid. Nämnda vaktbolag anser i likhet med bl. a. *Sydvakt AB* att det är angeläget att nå en ordning som innebär att prövningen av personal skall slutföras inom två veckor och att förlängning av denna tid får ske endast undantagsvis.

Promemorians förslag om skydd och befogenheter för väktare tillstyrks av bl. a. *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *polismästarföreningen* och *Svenska brandförsvarsföreningen*. *Securitas* hälsar förslaget med stor tillfredsställelse men betonar att möjlighet även i fortsättningen måste finnas att ge väktare ordningsvaktsförordnande. *ABAB* anser att det föreslagna skyddet för väktare även bör gälla för hos *ABAB* anställda väktare. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser, utan att närmare precisera sin ståndpunkt, promemorieförslaget inte vara tillräckligt underbyggt.

Promemorians förslag om uniformering, beväpning och utbildning har berörts i ett flertal remissyttranden. *Länsstyrelsen i Stockholms län*

finner det lämpligt att RPS får utfärda föreskrifter angående uniformering och beväpning av väktare. Enligt länsstyrelsens mening bör man emellertid inte sträva efter att nå fram till en enhetlig uniformering av väktare i samtliga bevakningsföretag utan i första hand bör anvisningarna syfta till att förväxling med annan personal, exempelvis polispersonal inte sker. *ABAB* understryker behovet av regler på detta område som förhindrar en förväxling mellan polispersonal och väktare.

Promemorianas förslag angående utbildningen av väktare betecknas av bl. a. *SAF:s allmänna grupp*, *Svenska brandförsvarsföreningen* och *Vaktbolaget Argus* som alltför skissartade. Samtliga remissinstanser som yttrar sig i denna fråga framhåller f. ö. den stora betydelsen av att en ordentlig utbildning av väktare kommer till stånd. *TCO* betonar att en fullgod utbildning är nödvändig bl. a. med hänsyn till väktarnas egen säkerhet och förmåga att utföra sina arbetsuppgifter samt för att företagen skall kunna tillgodose de krav kunderna har rätt att ställa. Den nuvarande utbildningen av ordningsvakter på 16 timmar anser *TCO* klart otillräcklig. *SAF:s allmänna grupp* och *Vaktbolaget Argus* har till sina yttranden fogat ett förslag till utbildning av väktare, som omfattar en undervisningstid på 1 000 timmar.

Promemorianas förslag att RPS skall utforma närmare föreskrifter för utbildningen möts inte av någon allvarligare kritik men från *Securitas* sida framhålls, att väktarnas uppgift i största utsträckning består i att utföra industribevakning, där de brandförebyggande och allmänna ordningsmomenten är av vital betydelse. *Securitas* anser därför att reglerna om utbildning bör få en utformning som innebär att alla berörda parter gemensamt kan utarbeta en detaljerad utbildningsplan. Liknande synpunkter framförs av bl. a. *AB Sydsvakt*. *Transportarbetareförbundet* finner det lämpligt och ändamålsenligt att RPS utfärdar föreskrifter om utbildningen men hävdar att detta arbete bör ske i intimt samarbete med förbundet. Administrationen och ansvaret för utbildningen bör enligt förbundet föras över från de enskilda företagen till samhället. *LO* anser att ansvaret för utbildningen skall ligga hos RPS men att utbildningens utformning och innehåll bör fastställas efter samråd med arbetsmarknadens parter.

8 Departementschefen

Det har efter hand visat sig att det finns ett behov av att på skilda platser och i olika sammanhang kunna komplettera det allmänna skydd som samhället tillhandahåller genom bl. a. polis- och brandmyndigheternas verksamhet med en särskilt anordnad bevakning. I huvudsak rör det sig här om ett skyddsbehov som har sin grund i något speciellt förhållande t. ex. den aktuella byggnadens eller platsens karaktär och läge, den där bedrivna verksamhetens inriktning och omfattning eller andra liknande faktorer, som gör att behovet av en fortlöpande kontroll och

bevakning blir mera framträdande. Det råder inte någon tvekan om att ansvaret och kostnaderna för en sådan extra bevakning i princip bör åvila den som äger det objekt eller driver den verksamhet som det är fråga om. Ibland har behovet av särskild bevakning tillgodosetts genom att exempelvis ett företag anställt särskild personal för dessa uppgifter. Utvecklingen har emellertid i allt större utsträckning gått mot en ordning som innebär att den som har behov av särskild bevakning blir kund hos ett företag som bildats enkom för att utföra bevakningsuppdrag av skilda slag. Den omständigheten att polisväsendet under en följd av år tillförts ökade personella resurser och enligt statsmakternas nyligen fattade beslut även under närmast följande år kommer att få ett relativt stort antal nya tjänster torde inte påverka nu aktuella förhållanden. Det finns därför anledning räkna med att behovet av sådan särskild bevakning som det här är fråga om inte kommer att avta utan snarast kan väntas öka i framtiden. Det är därför av väsentligt intresse att denna verksamhet kan kontrolleras och att den sker under betryggande former. Den som anlitar ett bevakningsföretag bör sålunda få en viss garanti för att företaget på ett seriöst sätt kan fullgöra sitt uppdrag och att dess personal uppfyller vissa krav bl. a. med avseende på pålitlighet och laglydnad. Det är även av stor betydelse att samhället har insyn i och kontroll över bevakningsföretagen för att i tid kunna hindra uppkomsten av eller utvecklingen mot något som närmast kan uppfattas som privata poliskårer eller bevakningskårer.

Bevakningsföretag har nu enligt en kungörelse från år 1951 möjlighet att erhålla auktorisation. I en promemoria som upprättats av en arbetsgrupp, bestående av företrädare för justitiedepartementet, rikspolisstyrelsen (RPS) och försvarsstabens, föreslås obligatorisk auktorisation som villkor för att ett företag skall få bedriva bevakningsverksamhet. Förslaget gäller enskilda företag. Arbetsgruppens överväganden har inte omfattat frågan om Allmänna bevaknings AB (ABAB) eller andra statliga eller kommunala bevakningsföretag skall behöva särskild auktorisation. Däremot undantas enligt förslaget bevakningsverksamhet som bedrivs i mindre omfattning.

Remissinstanserna är genomgående positiva till förslaget om en obligatorisk auktorisation. Däremot råder det delade meningar om auktorisationskravets omfattning. NO pekar på de olikheter i fråga om förutsättningarna för konkurrens som synes komma att föreligga mellan ABAB och övriga bevakningsföretag, om arbetsgruppens förslag genomförs, och framhåller därvid att olika företagstyper oberoende av ägarförhållanden givetvis i möjligaste mån bör beredas lika villkor i konkurrensen genom att vara underkastade samma regler. Vidare crinrar NO om att statsmakterna vid åtskilliga tillfällen framhållit att det är en viktig princip att konkurrensen mellan statliga och privata företag sker under likartade förutsättningar (bl. a. i prop. 1969: 121 s. 32). Andra remissinstanser har anfört liknande synpunkter.

Arbetsgruppens förslag att bevakningsverksamhet som bedrivs i mindre omfattning skall vara undantagen från auktorisationskravet har även mött en del kritik. Flera remissinstanser ifrågasätter sålunda om det inte kan uppstå praktiska svårigheter, om man undantar mindre företag. RPS förordar en reglering som gör det möjligt att förhindra att olämpliga personer bedriver bevakningsverksamhet i enmansföretag eller samverkande enmansföretag.

Den utveckling som under senare år ägt rum på detta område liksom verksamhetens allmänna karaktär visar enligt min mening att det finns ett klart behov av en förbättrad samhällelig kontroll över bevakningsföretagen och deras verksamhet. I likhet med arbetsgruppen och remissinstanserna anser jag att detta behov i första hand bör tillgodoses genom en reform som innebär att en särskild auktorisation blir en ovillkorlig förutsättning för en yrkesmässig verksamhet på detta område. Vilka regler som krävs för att skydda enskildas integritet vid bevakning med tekniska hjälpmedel övervägs inom justitiedepartementet på grundval av integritetsskyddskommitténs (Ju 1967: 62) betänkande.

Både principiella och praktiska skäl talar för att man bör ha en likartad reglering av bevakningsföretagens verksamhet oavsett ägareförhållanden. Självfallet bör ABAB, vars bolagsordning godkänts av Kungl. Maj:t, få fortsätta att driva sin verksamhet utan ny auktorisation. Förutsättningen för verksamheten bör däremot i övrigt vara densamma för samtliga självständiga företag som är verksamma i denna bransch oavsett ägareförhållanden. Detta innebär bl. a. att ABAB anses ha fått auktorisation och i övrigt förs in under den nya ordningen. Det av arbetsgruppen förordade undantaget för bevakningsverksamhet som bedrivs i mindre omfattning kan få till följd att personer som är klart olämpliga för bevakningsverksamhet bilda enmansföretag och eventuellt genom olika former av samverkan kringgår auktorisationskravet. En sådan utveckling bör förhindras. Därtill kommer, som en remissinstans påpekat, att en sådan kvantitativ undantagsregel lätt ger upphov till svåra gränsdragningsproblem. Enligt min mening bör därför auktorisation krävas för varje fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt utför viss bevakningsuppgift åt annan.

Vad särskilt gäller enskilda personers verksamhet på detta område så kan det naturligtvis inte komma i fråga att kräva auktorisation i samtliga fall då någon åtar sig att mot ersättning utföra en bevakningsuppgift för annans räkning. Jag tänker här bl. a. på sådana bevaknings- eller tillsynsuppdrag som någon utför under t. ex. en fastighetsägares eller rörelseidkares tillfälliga bortvaro. Det avgörande kriteriet för gränsdragningen blir här om verksamheten kan betecknas som "yrkesmässig". I den mån det därvid är fråga om någon som utför bevakningsuppgifter vid sidan av annat arbete eller annan sysselsättning torde denna förut-

sättning endast kunna anses infriad i fall då det rör sig om verksamhet av en icke obetydlig omfattning.

Frågor som rör förordnanden av ordningsvakter och föreskrifter om deras verksamhet, uniformering och utbildning bör inte tas upp i detta sammanhang. Jag avser att inom kort begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en särskild utredning för översyn av dessa frågor.

Arbetsgruppen konstaterar att det vid tillämpningen av nu gällande kungörelse ibland har ifrågasatts om dess bestämmelser är tillämpliga på företag som enbart sysslar med butikskontroll. I praxis synes man därvid genomgående ha intagit den ståndpunkten att auktorisation kan meddelas även för sådana företag. Enligt promemorian är denna ordning ändamålsenlig. Det föreslås därför att kravet på obligatorisk auktorisation också skall gälla för företag vilka enbart sysslar med bevakning i form av butikskontroll.

För egen del anser jag det angeläget att den reform som det här är fråga om kommer att omfatta alla former av bevakning och övervakning som någon i privaträttslig ordning yrkesmässigt åtar sig att utföra åt annan. Jag delar därför uppfattningen att även sådana företag som uteslutande sysslar med butikskontroll skall vara skyldiga att söka auktorisation.

Med anledning av påpekanden under remissbehandlingen vill jag framhålla, att det föreslagna auktorisationskravet bör omfatta även sådana företag som uteslutande eller delvis ägnar sig åt bevakning med hjälp av särskild teknisk apparatur. Det avgörande kriteriet i detta sammanhang bör sålunda vara om åtagandet innefattar en "bevakningsuppgift". Av detta följer å andra sidan att ett företag som uteslutande ägnar sig åt försäljning eller installation av sådan teknisk apparatur som det här är fråga om inte bör kunna vinna auktorisation. Den bedömning och prövning som blir aktuell i ett ärende om auktorisation tar i första hand sikte på i vad mån ett företag med hänsyn till dess organisation, personalförhållande eller andra liknande omständigheter lämpligen bör anförtros att vara verksamt på detta område. Även om det i detta sammanhang ibland kan finnas anledning att ägna viss uppmärksamhet åt de hjälpmedel av skilda slag som används i verksamheten, skulle det enligt min mening vara helt väsensfrämmande att ålägga auktorisationsmyndigheten att göra en självständig och mera omfattande teknisk kontroll eller utvärdering av sådana tekniska hjälpmedels beskaffenhet och lämplighet med avseende på kvalitet, effektivitet m. m. I anslutning härtill vill jag även framhålla att det skulle vara vilseledande, om ett auktoriserat bevakningsföretag vid marknadsföringen av larmanordningar eller andra liknande tekniska hjälpmedel ger sken av att den beviljade auktorisationen även omfattar denna försäljningsverksamhet eller därvid

utbudna produkter. Sådana försäljningsmetoder torde kunna förbjudas enligt lagen (1970: 412) om otillbörlig marknadsföring.

En obligatorisk auktorisation innebär i och för sig ett ingrepp i näringsfriheten. Jag förordar därför att kravet på auktorisation tas in i en särskild ny lag, benämnd lag om bevakningsföretag. För att bestämmelsen om obligatorisk auktorisation skall få avsedd effekt bör den vara straffsanktionerad. Jag förordar därför att i lagen tas in en straffbestämelse som anger att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelsen om obligatorisk auktorisation kan straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

Arbetsgruppen har föreslagit att RPS skall vara auktorisationsmyndighet. Som skäl för detta ställningstagande har bl. a. anförts att man därigenom kan nå en likformig behandling av dessa ärenden och att RPS genom sina särskilda säkerhetsuppgifter inom totalförsvaret har en central överblick över arbetet med säkerhetsskydd. Arbetsgruppen anser att länsstyrelserna, som i dag är auktorisationsmyndigheter, inte var för sig kan samla sådana erfarenheter av alla hithörande frågor som torde behövas för en över hela landet likformig tillämpning av bestämmelserna om auktorisation.

Arbetsgruppens förslag har i denna del avstyrkts av bl. a. samtliga länsstyrelser som har yttrat sig i ärendet samt av länspolischefsföreningen och polismästarföreningen. Dessa instanser anser inte att arbetsgruppen anfört tillräckligt bärande skäl för att auktorisationsfrågorna skall överflyttas från länsstyrelserna till RPS. Polisstyrelsen i Göteborg har likaledes avstyrkt förslaget.

För egen del anser jag det väsentligt att auktorisationsfrågorna kommer att bli behandlade på ett så enhetligt och likartat sätt som möjligt. Det är vidare betydelsefullt att den myndighet som skall göra de bedömningar som blir aktuella i dessa ärenden har tillräcklig erfarenhet och kompetens på området. Det torde inte finnas något belägg för att länsstyrelserna, som hittills handlagt ärenden om frivillig auktorisation, inte fullgjort dessa uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Av arbetsgruppens promemoria framgår emellertid att det i 18 län f. n. bara finns högst tre auktoriserade företag. Dessa omständigheter i förening med vad arbetsgruppen i övrigt har anfört talar i och för sig för att en central myndighet bör handlägga frågorna om auktorisation. För en sådan lösning kan även åberopas det förhållandet att i varje fall de större bevakningsföretagen numera har en verksamhet som ingalunda är snävt lokalt begränsad. Jag är emellertid å andra sidan medveten om att starka skäl även talar mot den i promemorian förordade lösningen. I 1972 års statsverksproposition (bilaga 4 s. 24) har jag sålunda i samband med behandlingen av frågan om handläggning av passärenden bl. a. konstaterat, att

RPS inte handlägger ärenden i vilka enskild rättssökande är part. Ärenden av sådan art inom polisväsendet handläggs genomgående av de lokala polismyndigheterna. Jag redovisade därför den uppfattningen att i fall RPS skulle bli passmyndighet skulle detta innebära att man ålade styrelsen en uppgift som är främmande för dess egentliga verksamhetsområde. Dessa synpunkter gör sig även gällande i den nu aktuella frågan. Med beaktande härav och vid en samlad bedömning av alla föreliggande omständigheter förordar jag att länsstyrelserna även i fortsättningen skall handlägga frågor om auktorisation av bevakningsföretag. För att i görligaste mån ändå undvika de olägenheter som en decentraliserad prövning kan medföra samt för att säkerställa att den erfarenhet och sakkunskap på området som otvivelaktigt finns representerad hos RPS kan tillgodogöras förordar jag emellertid att länsstyrelsen bör åläggas skyldighet att inhämta RPS:s yttrande i ärenden om auktorisation. För den händelse det i sådant fall visar sig att länsstyrelsen och RPS har olika uppfattningar i auktorisationsfrågan bör ärendet lämpligen underställas Kungl. Maj:t för avgörande.

Meddelad auktorisation bör gälla för hela riket. Den bör liksom f. n. beviljas av länsstyrelsen i det län där bevakningsföretagets ledning har sitt säte.

Arbetsgruppen har föreslagit att en närmare kontroll av de enskilda bevakningsföretagen bör företas med inte alltför långa tidsintervaller. En lämplig period är därvid enligt arbetsgruppens mening ungefär ett år.

Några remissinstanser anser att den av arbetsgruppen angivna tidsintervallen är alltför kort. Polismästarföreningen finner liksom polistyrelsen i Mölndal att det bör vara tillräckligt med en kontroll vartannat år medan Industrins försvarsbyrå och Svenska brandförsvarsföreningen anser att en intervall på tre år kan vara lämplig i detta sammanhang.

Jag vill för egen del betona att det av samma skäl som jag tidigare anfört för förslaget om en obligatorisk auktorisation av bevakningsföretag finns behov av tillsyn över dessa företags verksamhet. En närmare kontroll bör i och för sig företas så snart det inträffat något som ger anledning ifrågasätta huruvida ett visst företag längre uppfyller de krav som utgör en förutsättning för auktorisation. Det synes emellertid välbetänkt att även utan att särskild anledning föreligger därtill kontroll sker av att den aktuella verksamheten alltjämt bedrivs på ett godtagbart sätt. I motsats till arbetsgruppen är jag emellertid inte beredd att göra något generellt uttalande angående den lämpliga tidsintervallen mellan sådana kontrollåtgärder. Jag förutsätter nämligen att behovet av övervakning kan vara tämligen varierande från fall till fall beroende bl. a. på företagets storlek, verksamhetens art och inriktning, ägareförhållanden, erfa-

renheter från tidigare inspektioner m. m. Det kan med hänsyn härtill bli fråga om intervaller som både understiger ett år, exempelvis när det gäller ett relativt nybildat företag, eller som omfattar ett flertal år.

Tillsynen skall som tidigare nämnts avse frågan om företaget allttjämt uppfyller auktorisationskraven. Skulle det därvid visa sig att så inte längre är fallet och kan det inte skäligen antas att rättelse kommer att vinnas på annat sätt skall auktorisationen återkallas.

Arbetsgruppen föreslår att den myndighet som beviljar auktorisation för bevakningsföretag även skall få i uppdrag att utöva tillsynen över dessa företag. Eftersom arbetsgruppen föreslagit att RPS skall vara auktorisationsmyndighet innebär förslaget i denna del att ifrågavarande tillsyn skall utövas av RPS.

De remissinstanser som avstyrkt att RPS skall vara auktorisationsmyndighet har även avstyrkt att RPS skall vara tillsynsmyndighet.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning att samma myndighet som beviljar auktorisationen även skall vara tillsynsmyndighet. I konsekvens med mitt tidigare ställningstagande bör således länsstyrelserna utöva erforderlig tillsyn över de auktoriserade bevakningsföretagen. Eftersom ett bevakningsföretag inte sällan driver verksamhet även utanför det län där företagets ledning har sitt säte är det emellertid nödvändigt att den länsstyrelse som beviljat auktorisationen och som sålunda har huvudansvaret för tillsynen får det biträde av andra länsstyrelser och myndigheter som är erforderligt för att tillsynen skall kunna utövas på ett betryggande och effektivt sätt. Den sakkunskap som finns representerad inom RPS bör självfallet också utnyttjas i dessa sammanhang.

Arbetsgruppen har föreslagit att föreståndare, väktare och övrig personal hos auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd vid provning avseende laglydnad, medborgerlig pålitlighet och lämplighet i övrigt för anställning i sådant företag. För tillfälliga uppdrag av visst angivet slag skall bevakningsföretag dock kunna medges tillstånd att anlita annan personal än den som godkänts vid sådan provning. Vidare föreslås att företag som i sin verksamhet inte har befattning med förhållande av betydelse för rikets säkerhet skall få anlita personal som inte har godkänts med avseende på medborgerlig pålitlighet.

Under remissbehandlingen har RPS påpekat att det åtminstone i fråga om de större vaktbolagen, där ledningen som regel handhas av en styrelse och en verkställande direktör, får anses vara motiverat att kräva att även styrelsemedlemmarna skall kontrolleras i samma utsträckning som övrig personal. SAF:s allmänna grupp anser i likhet med bl. a. de bevakningsföretag som yttrat sig under remissbehandlingen att någon kategorisklyvning inte kan ske mellan olika grupper av anställda utan att samma höga krav bör ställas på samtliga anställda i ett bevakningsföretag. ABAB anser i likhet med bl. a. KF och Sveriges Industriförbund att laglydnadsprovningen bör vara obligatorisk.

Några remissinstanser, bl. a. RPS, länsstyrelsen i Malmöhus län, polisstyrelsen i Malmö och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län tar även upp frågan angående lämplighetsprövningen och anser att denna i första hand bör ankomma på det företag som anställer en person men att resultatet av undersökningen sedan bör ställas till prövningsmyndighetens förfogande.

Av den tidigare lämnade redogörelsen för gällande ordning framgår att huvudregeln f. n. är att all anställd personal i ett auktoriserat bevakningsföretag skall vara prövad med avseende på både laglydnad och medborgerlig pålitlighet. Oprövad personal får användas endast efter särskilt tillstånd av länsstyrelse och i så fall bara för tillfälliga uppdrag av visst slag.

Arbetsgruppen har i sin promemoria redovisat åtskilliga praktiska och säkerhetsmässiga skäl som talar mot att man inom ett bevakningsföretag som i sin verksamhet kommer i beröring med förhållande av betydelse för rikets säkerhet även skall kunna anställa personal som inte har blivit prövad med avseende på medborgerlig pålitlighet. Mot bakgrund härav har arbetsgruppen förordat en ordning som innebär att man undviker en personalmässig kategoriklyvning inom samma företag men i stället får en uppdelning av bevakningsföretagen i två olika grupper.

Enligt den föreslagna ordningen skulle gruppindelningen formellt ske efter verksamhetens karaktär med utgångspunkt enbart i dess betydelse för rikets säkerhet. I praktiken skulle en sådan skiljelinje emellertid lätt komma att uppfattas som en allmän kvalitetsgräns. Bortsett från de rent praktiska svårigheter som kan tänkas uppstå när det gäller att avgöra i vad mån ett visst uppdrag berör något förhållande som är av betydelse för rikets säkerhet ger en sådan ordning enligt min mening anledning till principiella betänkligheter, eftersom den i varje fall indirekt även kan väntas få betydande återverkningar för personalen och på sikt kan leda till skillnader med avseende på löne- och arbetsförhållanden m. m. Jag hyser i och för sig förståelse för den strävan som ligger bakom arbetsgruppens förslag på denna punkt, nämligen att söka nedbringa det administrativa merarbete som en personalkontroll onekligen innebär till de fall då den är oundgängligen nödvändig. Om man av skäl som tidigare nämnts avvisar tanken på skilda personalkategorier inom samma företag lär konsekvensen emellertid bli den att i varje fall alla större företag i branschen av konkurrenshänsyn regelmässigt kommer att finna det förenligt med sina intressen, t. ex. med tanke på kommande uppdrag, att få sin personal prövad även med avseende på medborgerlig pålitlighet. Vid sådant förhållande torde den önskade effekten från arbetsbesparingssynpunkt bli tämligen begränsad. I den mån nuvarande utveckling på detta område mot en koncentration av verksamheten till ett förhållandevis begränsat antal större företag fortsätter torde dessutom effekten av en sådan reform bli än mindre. Vid en samlad bedömning av hithörande

frågor finner jag därför inte tillräckliga skäl föreligga att nu frånga den huvudprincip som redan gäller på detta område, nämligen att all personal i ett auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd med avseende på såväl laglydnad som medborgerlig pålitlighet. Jag delar RPS:s uppfattning att inte bara personalen utan även styrelseledamöter i bevakningsföretag bör bli föremål för särskilt godkännande.

Det har tidigare påpekats att det i praktiken inte sällan kan vara svårt att avgöra vilken personal inom ett företag som under sin verksamhet kan få tillgång till nycklar, planritningar eller andra handlingar som är av betydelse för rikets säkerhet. Med hänsyn härtill och för att motverka att syftet med den föreslagna prövningen av personalen i bevakningsföretagen skall kunna kringgås vill jag inte heller ansluta mig till arbetsgruppens förslag om att bevakningsföretag genom dispens skall få möjlighet att tillfälligt och för visst slag av arbete anlita personer som inte varit och inte heller avses skola bli föremål för någon som helst prövning från myndigheternas sida.

Det är givet att företagets behov av arbetskraft kan växla från tid till annan och att det i vissa fall kan bli aktuellt med brådskande personalökningar. Det torde i sådant fall emellertid inte föra för långt att kräva att företaget i varje fall skall ha avslutat sin egen prövning av vederbörandes lämplighet för anställning i företaget samt med stöd därav ansökt om myndighetens godkännande. När dessa förutsättningar är infriade bör hinder inte föreligga att företaget i avvaktan på myndighetens prövning utnyttjar mellantiden för en provtjänstgöring. Det bör kunna förutsättas att företaget i sådant fall självmant kommer att se till att det inte blir fråga om några arbetsuppgifter av känslig natur. Under inga omständigheter bör vederbörande få ta befattning med förhållanden som har betydelse för rikets säkerhet.

Enligt nuvarande praxis anses det i allmänhet nödvändigt med en ny prövning så snart en person skall tjänstgöra utanför det län vars länsstyrelse godkänt honom för anställning i auktoriserat bevakningsföretag. På många håll krävs t. o. m. att sådan förnyad prövning skall ske så snart det blir fråga om ett byte av anställning även inom länet.

Arbetsgruppen har förordat att ett godkännande för anställning i bevakningsföretag i princip bör gälla för hela landet. Det konstateras i detta sammanhang att underlaget för ifrågavarande prövning av naturliga skäl bör vara detsamma oberoende av vilken myndighet som i praktiken svarar för prövningen. Arbetsgruppen påpekar vidare att prövningen inte heller har något omedelbart samband med vederbörande myndighets egen verksamhet. Jag har på denna punkt ingen avvikande mening utan finner övervägande praktiska skäl tala för den sålunda förordade lösningen. I motsats till arbetsgruppen anser jag inte att det finns behov av möjlighet att för särskilt fall göra något undantag från denna princip. En ändring av gällande praxis när det gäller behovet av ny

prövning torde inte bara bli till fördel för bevakningsföretagen och dess personal utan bör också innebära en vinst i administrativt hänseende.

Några remissinstanser har som jag tidigare nämnt tagit upp frågan om den prövning som gäller vederbörandes allmänna lämplighet för anställning i bevakningsföretag. Därvid förordades från flera håll en ordning som innebär att företagen själva skall ombesörja erforderlig lämplighetsprövning av personer som är aktuella för anställning men att resultatet av sådana undersökningar sedan skall ställas till prövningsmyndighetens förfogande.

Det kan enligt min mening inte råda någon tvekan om att det i princip måste vara företagets egen angelägenhet att se till att dess personal är lämpad för sina arbetsuppgifter. Detta utesluter emellertid inte en lösning som innebär att den myndighet som prövar frågan om laglydnad och medborgerlig pålitlighet även får möjlighet att vid behov ta hänsyn till förhållanden som hänger samman med vederbörandes allmänna lämplighet för den verksamhet som det här är fråga om. Jag förutsätter sålunda att det ibland kan visa sig att ett företags egen undersökning på denna punkt varit bristfällig eller skett utan hänsynstagande till faktorer vilka kan vara av betydelse för frågan om lämpligheten och som kommer till myndighetens kännedom i samband med dess utredning i ärendet. Eftersom väktare och annan personal i ett bevakningsföretag inte sällan ställs inför mycket svåra och grannliga uppgifter i sin verksamhet synes det inte heller kunna göras gällande att frågan om denna personals lämplighet saknar allmänt intresse. I likhet med arbetsgruppen förordar jag därför att det i fortsättningen skall särskilt anges att myndighetens godkännande för anställning i auktoriserat bevakningsföretag inte bara skall baseras på en prövning med avseende på laglydnad och medborgerlig pålitlighet utan även skall omfatta vederbörandes lämplighet i övrigt. Med hänsyn till vad jag tidigare anfört om det principiella ansvaret för personalens lämplighet förutsätter jag dock att prövningsmyndigheten inte av detta skäl skall vara skyldig att på egen hand införskaffa annan utredning än som hittills varit aktuellt i dessa sammanhang.

RPS har i sitt yttrande framhållit att det framlagda förslaget till personalprövning har en inte önskvärd följd nämligen att olika bestämmelser kommer att gälla för ABAB och de auktoriserade bevakningsföretagen såvitt avser underlaget för bedömningen av de anställdas lämplighet. ABAB som har behörighet att företa personalkontroll har sålunda f. n. tillgång till uppgifter angående endast vissa i personalkontrollkungörelsen (1969: 446) upptagna brott medan länsstyrelserna som handhar prövningen före anställning i enskilt bevakningsföretag får tillgång till fullständiga polisregisterutdrag.

Denna skillnad, som inte är tillfredsställande, kommer att försvinna genom att den föreslagna regleringen enligt vad jag tidigare förordat bör göras tillämplig på alla självständiga företag i branschen oavsett ägar-

förhållanden. Detta innebär bl. a. att godkännande för anställning i ABAB i fortsättningen skall provas av samma myndighet som skall verkställa motsvarande prövning i andra fall.

Ett godkännande för anställning i auktoriserat bevakningsföretag är f. n. inte tidsbegränsat. Arbetsgruppen har för sin del emellertid funnit skäl som talar för att det ibland kan vara ändamålsenligt med en annan ordning. Mot bakgrund härav föreslår arbetsgruppen att det i författningstexten bör anges att ett godkännande skall kunna meddelas för viss tid. Vidare föreslås att det ges en uttrycklig bestämmelse om att godkännande får återkallas.

Några remissinstanser har förordat att godkännande alltid skall vara tidsbegränsade och har därvid angivit en tid på tre till fem år som en lämplig period.

Jag vill för egen del inte utesluta att det som arbetsgruppen anfört i vissa enskilda fall kan vara motiverat att begränsa ett godkännandes giltighet till en kortare tid, exempelvis om det redan från början står klart att det är fråga endast om en rent tillfällig anställning eller då viss tveksamhet kan föreligga beträffande en persons lämplighet för den aktuella anställningen. Av hänsyn såväl till vederbörande själv, bevakningsföretaget som myndigheternas arbetsbelastning bör emellertid en möjlighet till en sådan tidsmässig begränsning i princip utnyttjas mycket restriktivt. En sådan ordning synes kunna åstadkommas genom en bestämmelse som anger att ett godkännande för anställning i bevakningsföretag får begränsas till viss tid, när särskilda skäl föreligger.

I likhet med arbetsgruppen anser jag det självfallet att ett godkännande skall kunna återkallas när någon förutsättning för godkännandet bryter. Ett godkännande bör även kunna återkallas om vederbörande inte längre är anställd hos ett bevakningsföretag och det finns grundad anledning räkna med att han i varje fall inte inom överskådlig tid kommer att söka ny anställning i ett sådant företag. Det torde i sistnämnda fall i praktiken inte uppstå några svårigheter för vederbörande att om han senare åter får anställning i ett bevakningsföretag bli godkänd på nytt, om inte förutsättningarna för godkännande har ändrats.

RPS har i sitt yttrande över arbetsgruppens förslag framhållit, att det från kontrollsynpunkt får anses önskvärt att vaktbolagen författningssenligt åläggs att till godkännandemyndigheten meddela när en väktare avgår eller på annat sätt skiljs från sin tjänst eller när det i övrigt kommer fram omständigheter som kan ha betydelse vid en bedömning av frågan, om meddelat godkännande skall återkallas. Jag har förståelse för dessa synpunkter. Med en sådan ordning bör man enligt min mening bl. a. kunna komma till rätta med de eventuella olägenheter som den tidigare förordade huvudregeln om att godkännanden inte skall vara tidsbegränsade annars skulle kunna innebära. Närmare föreskrifter om en sådan uppgiftsskyldighet synes emellertid lämpligen böra utfärdas i admini-

strativ ordning. RPS har föreslagit att den prövning av personal som det här är fråga om skall åligga länspolischef eller i vissa fall polischef. Vid remissbehandlingen av RPS:s skrivelse framhöll bl. a. länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län att det torde vara lämpligare att prövningen anförtros viss myndighet än åt angiven befattningshavare vid myndigheten.

Arbetsgruppen, som på denna punkt anslutit sig till länsstyrelsens uppfattning, har inte funnit skäl att föreslå någon ändring i nuvarande ordning som innebär att personalprövningen i princip handläggs inom länsstyrelse.

Detta ställningstagande har inte mött några invändningar från remissinstansernas sida och för egen del kan jag inte heller se att det finns några bärande skäl som talar för en annan lösning. Jag förordar sålunda att personalprövningen i allmänhet verkställs av länsstyrelsen. Inom Stockholms, Göteborgs, Malmö och Visby polisdistrikt bör den dock verkställas av polisstyrelsen.

I sin promemoria konstaterar arbetsgruppen att anställning som väktare i auktoriserat enskilt bevakningsföretag inte i och för sig medför några utökade befogenheter i fråga om rätt till ingripande mot andra eller i fråga om möjligheten att använda våld för att genomföra åtgärder som hänger samman med bevakningstjänsten. Det är emellertid inte ovanligt att väktare erhåller förordnande som ordningsvakt. Med ett sådant förordnande följer vissa befogenheter och även det skydd som ligger i att våld mot ordningsvakter kan komma att bedömas enligt de strängare regler i brottsbalken som gäller för våld mot tjänsteman. I vissa fall kan det enligt arbetsgruppens mening vara befogat att en väktare ges såväl de befogenheter som det starkare skydd som sålunda följer med ett ordningsvaktsförordnande. I många fall kan emellertid det faktiska behovet av ett sådant förordnande framstå som mera tvivelaktigt. Med hänsyn till att en väktare i sitt arbete inte sällan kan komma i ett utsatt eller osäkert läge hyser emellertid arbetsgruppen förståelse för att väktare ofta känner behov av det särskilda skydd som en ordningsvakt åtnjuter till följd av sitt förordnande. För att tillgodose detta behov föreslår arbetsgruppen att väktare i auktoriserade bevakningsföretag genom en särskild föreskrift ges samma skydd som följer av 17 kap. 1 § brottsbalken för den som innehar befattning varmed ämbetsansvar är förenad.

De remissinstanser som yttrat sig över förslaget har i allmänhet tillstyrkt att det genomförs. Bevaknings AB Securitas som hälsar förslaget med stor tillfredsställelse betonar dock att det även i fortsättningen måste finnas möjlighet att förordna väktare till ordningsvakt.

I likhet med arbetsgruppen är jag medveten om att en väktare vid fullgörande av sina bevakningsuppgifter i vissa situationer kan behöva samma skydd som det en ordningsvakt åtnjuter. Något egentligt behov av de befogenheter som följer med ett ordningsvaktsförordnande föreligger

däremot bara i vissa fall. Jag ansluter mig därför till förslaget att hit-hörande problem lämpligen skall lösas på det sättet att väktare i auktoriserat bevakningsföretag genom en särskild bestämmelse tillförsäkras samma skydd som avses i 17 kap. 1 § brottsbalken. Vid sådant förhållande bör det kunna förväntas att det i fortsättningen kommer att bli mindre vanligt än f. n. att väktare förordnas till ordningsvakt. Sådant förordnande bör således komma i fråga endast när det finns ett klart dokumenterat behov för en väktare att även få de befogenheter som följer därav.

Det finns f. n. inga särskilda föreskrifter angående väktares utrustning under tjänstgöring. Det har emellertid sedan länge varit ett önskemål från polishåll att frågorna om väktares uniformering, beväpning m. m. skall regleras. Man har därvid speciellt understrukit det angelägna i att få bestämmelser om väktares uniformering eftersom det nu förekommer att såväl väktare som ordningsvakter är klädda på ett sätt som gör det mycket svårt för allmänheten att skilja dem från polismän.

Arbetsgruppen har kommit till den slutsatsen att det i princip är viktigt att väktare under fullgörande av sina bevakningsuppgifter bär klädsel som i görligaste mån klart utvisar arten av deras tjänstgöring. Klädseln bör vidare vara sådan att en förväxling med en polisuniform är utesluten. Under förutsättning att väktare kommer att åtnjuta samma straffrättsliga skydd mot våld som f. n. tillkommer ordningsvakter bör det enligt arbetsgruppens mening däremot inte finnas något hinder mot att väktar- och ordningsvaksuniformerna kan vara relativt lika.

Arbetsgruppens överväganden i dessa delar mynnar ut i ett förslag om att RPS, på motsvarande sätt som gäller beträffande polispersonal och ordningsvakter, skall ges befogenhet att utfärda närmare föreskrifter om väktares uniformering, beväpning och annan utrustning.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot arbetsgruppens förslag på denna punkt.

Jag ansluter mig helt till arbetsgruppens förslag och vill än en gång understryka vikten av att väktares och även ordningsvaks uniform klart och otvetydigt skiljer sig från polisens uniformer. Däremot bör avvikelser i uniformeringen mellan olika bevakningsföretag kunna godtas. Frågan om uniformering av ordningsvakter får övervägas av den utredning som jag, som tidigare nämnts, avser att tillkalla.

Arbetsgruppen konstaterar att det i den allmänna debatten har riktats allvarlig kritik mot att det f. n. inte finns några av det allmänna fastställda normer för utbildningen av väktare i enskilda bevakningsföretag.

Föreskrifter om utbildning av ordningsvakter har utfärdats av RPS och det torde enligt arbetsgruppens mening vara lämpligt och ändamålsenligt att RPS får befogenhet att på motsvarande sätt även ge närmare föreskrifter angående utbildningen av väktare.

Samtliga remissinstanser som yttrat sig i denna del framhåller utbildningsfrågans stora betydelse. TCO betonar att en fullgod utbildning är nödvändig bl. a. med hänsyn till väktarnas egen säkerhet och förmåga att utföra sina arbetsuppgifter samt för att tillgodose de krav kunderna har rätt att ställa. Den nuvarande utbildningen av ordningsvakter anser TCO klart otillfredsställande. SAF:s allmänna grupp och Vaktbolaget Argus har till sina yttranden fogat ett förslag till utbildning av väktare, som omfattar en undervisningsplan på 1 000 timmar.

Promemorians förslag att RPS skall ges befogenhet att utforma närmare föreskrifter för utbildningen har inte mött någon allvarigare kritik under remissbehandlingen. Ett bevakningsföretag har dock i detta sammanhang påpekat att väktarnas uppgift i största utsträckning består i att utföra industribevakning, där de brandförebyggande och allmänna ordningsmomenten är av vital betydelse. Denna remissinstans anser därför att alla berörda parter gemensamt bör utarbeta en detaljerad utbildningsplan. Liknande synpunkter har framförts av andra remissinstanser. Transportarbetareförbundet finner det lämpligt och ändamålsenligt att RPS utfärdar föreskrifter om utbildningen men hävdar att detta arbete bör ske i intimt samarbete med förbundet. Administrationen och ansvaret för utbildningen bör enligt förbundet föras över från de enskilda företagen till samhället. LO anser att ansvaret för utbildningen skall ligga hos RPS men att utbildningens utformning och innehåll bör fastställas efter samråd med arbetsmarknadens parter.

Jag har tidigare framhållit att det är ett samhällsintresse att den verksamhet som bedrivs av bevakningsföretag sker under betryggande former och på ett ändamålsenligt sätt. Det är därvid väsentligt att företagens personal uppfyller vissa allmänna krav bl. a. med avseende på pålitlighet och laglydnad. Av minst lika stor betydelse i detta sammanhang är emellertid att den personal som fullgör bevakningsuppgifter av olika slag och som därvid kan ställas inför en rad skiftande problem och svårigheter har fått en i förhållande till dessa uppgifter lämpligt avpassad utbildning. Med nuvarande ordning som i princip innebär att de enskilda bevakningsföretagen själva svarar för all utbildning av sin personal torde det vara svårt att undvika att det uppstår vissa skillnader i fråga om utbildningens kvalitet och kvantitet mellan olika bevakningsföretag. Det framstår därför som betydelsefullt att söka nå fram till mera enhetliga normer på detta område. Vid sådant förhållande finner jag i likhet med arbetsgruppen att RPS lämpligen bör ges i uppdrag att utfärda närmare föreskrifter om utbildningen av väktare. Eftersom även andra aspekter än vad som hör till allmän ordning och säkerhet måste vägas in i detta sammanhang bör andra berörda parter ges tillfälle att medverka i detta arbete. Jag förordar därför en bestämmelse som anger att RPS efter samråd med berörda arbetsmarknadsorganisationer och branschorganisationer utfärdar föreskrifter för utbildningen av väktare.

Som jag tidigare har nämnt svarar företagen i dag själva för utbildningen. Transportarbetareförbundet anser i sitt remissvar att administrationen och ansvaret för utbildningen bör föras över från de enskilda företagen till samhället. Enligt min mening behöver emellertid det allmänna inte omhänderha den direkta administrationen av utbildningen för att tillförsäkra sig ett avgörande inflytande över denna. Genom den tidigare förordade bestämmelsen om tillsyn över de auktoriserade bevakningsföretagen får samhället möjlighet att se till att företagen följer de av RPS meddelade föreskrifterna om utbildning.

Enligt arbetsgruppens förslag skulle endast bestämmelserna om det obligatoriska kravet på auktorisation och därtill knutna straffbestämmelse tas in i den nya lagen medan resterande föreskrifter skulle ges i form av tillämpningsföreskrifter. För egen del finner jag övervägande skäl tala för en delvis annorlunda lagteknisk lösning. Jag anser sålunda att samtliga i de föregående berörda frågorna är av sådan grundläggande betydelse för den verksamhet som det här är fråga om att bestämmelserna därom bör tas in i lagen om bevakningsföretag.

9 Lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om bevakningsföretag.

Rörande de enskilda bestämmelserna i lagförslaget vill jag — utöver vad jag anført i det föregående — anföra följande.

10 Specialmotivering

1 §

I denna paragraf definieras begreppet bevakningsföretag.

I överensstämmelse med vad som anförts i den allmänna motiveeringen kan det här vara fråga om såväl fysiska som juridiska personer. Undantag från lagens tillämpningsområde bör göras endast i fall då bevakningsverksamhet bedrivs i statlig eller kommunal myndighets direkta regi. Att ABAB, som är ett självständigt företag, får fortsätta att driva sin verksamhet utan särskild auktorisation, framgår av övergångsbestämmelserna. Däremot blir ABAB i övrigt underkastat regleringen i förslaget.

I fråga om den närmare innebörden av uttrycken "yrkesmässigt" och "bevakningsuppgift" hänvisas till vad som uttalats därom i den allmänna motiveringen.

Den i lagtexten intagna förutsättningen "för annans räkning" innebär att sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och som endast avser eget skydd inte omfattas av lagen. Däremot blir lagen tillämplig i fall då bevakningsverksamheten ombesörjs av ett av uppdragsgivaren helägt företag. Detta gäller oavsett om ägaren är den enda kunden eller ej.

2 §

I denna paragraf ges den grundläggande bestämmelsen om kravet på auktorisation.

3 §

Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om förutsättningarna för auktorisation. Andra och tredje styckena motsvarar i huvudsak 2 § första stycket a) och b) i gällande auktorisationskungörelse.

4 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om prövning och godkännande av personal hos auktoriserat bevakningsföretag. Motsvarande föreskrift i auktorisationskungörelsen finns i 2 § första stycket c).

Vad gäller prövningen med avseende på lämpligheten hänvisas till vad som anförts därom i den allmänna motiveringen.

Av 2 § första stycket b) auktorisationskungörelsen framgår att föreståndare för auktoriserat bevakningsföretag skall godkännas av länsstyrelsen. I den allmänna motiveringen har förordats att även styrelseledamöter i auktoriserat bevakningsföretag skall underkastas samma kontroll som gäller för anställda i företaget. Mot bakgrund härav anges i paragrafens andra punkt att vad som föreskrivs om prövning och godkännande av personal också gäller föreståndare och styrelseledamöter. Lämplighetsprövningen får naturligtvis ett delvis annat innehåll när det inte är fråga om en regelrätt anställning utan om andra funktioner.

5 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om vem som beslutar i auktorisationsärenden. En utförlig redogörelse för de synpunkter som ligger bakom förslagen i denna del har lämnats i den allmänna motiveringen.

6 §

I första stycket ges närmare bestämmelser om prövning och godkännande som avses i 4 §.

Det har i olika sammanhang påpekats att myndigheternas behandling av ifrågakvarande ärenden mycket ofta tar betydligt längre tid i anspråk än de för normalfallen förutsatta två veckorna. Jag vill i anledning därav understryka det angelägna i att man når fram till den redan enligt gällande rätt förutsatta ordningen, nämligen att undantag från huvudregeln sker endast när särskilda skäl föranleder därtill. Bestämmelse härom bör dock meddelas i administrativ ordning.

I andra stycket ges bestämmelser som innebär att ett bevakningsföretag i avvaktan på myndighetens beslut i ärende om godkännande tillfälligt får anlita den som ansökningsen avser för uppdrag i vilka han inte får befattnings med något förhållande som har betydelse för rikets säkerhet.

Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen ersätter denna föreskrift den i 2 § tredje stycket auktorisationskungörelsen intagna bestämmelsen om möjlighet för länsstyrelse att i vissa fall medge dispens från kravet på godkännande.

Tredje stycket upptar den förut motiverade föreskriften om möjlighet att tidsbegränsa godkännande.

7 §

I denna paragraf ges bestämmelser om det straffrättsliga skydd som tillkommer anställd i auktoriserat bevakningsföretag. Av ordalydelsen framgår att det här endast är fråga om den del av personalen som i praktiken utför någon bevakningsuppgift, dvs. de s. k. väktarna.

8 §

Denna paragraf innehåller de grundläggande bestämmelserna om auktorisationsmyndighetens tillsyn över bevakningsföretagen. Beträffande utformningen av tillsynen hänvisas till framställningen i den allmänna motiveringen.

9 §

I denna paragraf ges bestämmelser om återkallelse av auktorisation eller godkännande enligt 4 §. En motsvarighet till dessa föreskrifter, såvitt avser auktorisation, finns i 4 § tredje stycket auktorisationskungörelsen. I fråga om förfarandet vid återkallelse ges 5 § och 6 § första stycket motsvarande tillämpning.

10 och 11 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om straff för den som bryter mot auktorisationskravet samt om talan mot beslut enligt lagen.

12 §

I denna paragraf ges bemyndigande angående utfärdandet av närmare föreskrifter om utbildningen av väktare samt om väktares uniform och övrig utrustning. I överensstämmelse med vad som anförts i den allmänna motiveringen har befogenheten lagts på RPS som emellertid därvid har att samråda med berörda arbetsmarknadsorganisationer och branschorganisationer.

Övergångsbestämmelserna

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1974 då auktorisationskungörelsen skall upphöra att gälla.

Genom en särskild bestämmelse klargörs vidare att auktorisation och godkännande för anställning i auktoriserat bevakningsföretag som meddelats enligt nämnda kungörelse fortfarande skall gälla.

På motsvarande sätt bör bevakningsföretag vars bolagsordning före ikraftträdandet godkänts av Kungl. Maj:t, dvs. ABAB, anses ha erhållit auktorisation. I övrigt bör lagens bestämmelser gälla för sådant företag. Återkallelse av auktorisation bör dock endast få göras av Kungl. Maj:t. Personal som vid lagens ikraftträdande är anställd vid företaget bör anses ha fått godkännande enligt 4 § såvitt angår fortsatt anställning hos företaget. Detta innebär att återkallelse kan ske och att nytt godkännande krävs för anställning hos annat bevakningsföretag.

Det måste förutsättas att det vid den tidpunkt då lagen träder i kraft kan finnas en del oauktoriserade bevakningsföretag som i och för sig kan uppfylla de krav som skall gälla på detta område. Med hänsyn härtill bör det inte komma i fråga att tvinga alla icke auktoriserade bevakningsföretag att omedelbart upphöra med sin verksamhet. Jag förordar därför en lösning som innebär att företag som inom tre månader efter lagens ikraftträdande ansöker om auktorisation får fortsätta sin rörelse tills slutligt beslut i ärendet har meddelats. Med tanke särskilt på företagens personal bör möjlighet vidare ges att i fall då ansökan avslås kunna ge företaget skäligt rådrum för en slutgiltig avveckling av rörelsen. Föreskrifter med denna innebörd har tagits in bland övergångsbestämmelserna.

Självfallet bör ansökan om auktorisation eller godkännande som är anhängig vid ikraftträdandet prövas enligt den nya lagen. Någon uttrycklig föreskrift härom kan inte anses behövlig.

11 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga förslaget till lag om bevakningsföretag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

